

Styreansvar og betydningen av rapporteringen i årsberetningen for ansvarsvurderingen

Med fokus på styrets opplysningsplikt vedrørende selskapets økonomiske
stilling og medkontrahenters undersøkelsesplikt

Kandidatnummer: 630

Leveringsfrist: 25.11.2015

Antall ord: 15 581

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Presentasjon av tema og avgrensning.....	1
1.2	Selskapsrettslige utgangspunkter	2
1.2.1	Ansvarsbegrensningen	2
1.2.2	Representasjon	3
1.2.3	Selskapsinteressen.....	3
1.2.4	Styrets plikter	4
1.3	Rettskildene	7
1.3.1	Aksjelovgivningen	8
1.3.2	Regnskapslovgivningen	10
1.4	Fremstillingen videre.....	11
2	STYRETS INFORMASJONSANSVAR.....	12
2.1	Regnskapsinformasjon	12
2.2	Årsberetningen og årsregnskap	12
2.2.1	Styrets plikt til å utarbeide årsberetning og årsregnskap	12
2.2.2	Årsberetningens formål.....	14
2.2.3	Årsberetningens innhold	15
2.2.4	Signering og innsending av årsberetning og årsregnskap.....	21
2.2.5	Oppsummering.....	22
2.3	Opplysningsplikt i kontraktsforhold.....	23
2.3.1	Styrets plikt til å opplyse om selskapets økonomiske stilling.....	23
2.3.2	Når inntrer styrets plikt til å opplyse om selskapets sviktende økonomi?	27
2.4	Oppsummering	30
3	ERSTATNINGSANSVARET	31
3.1	Aksjeloven § 17-1	31
3.2	Ansvarsgrunnlag.....	33
3.2.1	Objektive betingelser	33
3.2.2	Subjektive betingelser	35
3.3	Erstatningsmessig skade.....	38
3.4	Årsakssammenheng.....	38
3.4.1	Passivitet	39
3.4.2	Uenige styremedlemmer	40
3.5	Hvem kan styret holdes ansvarlig overfor?	40
3.6	Begrensninger i erstatningsansvaret.....	42

3.6.1	Styreansvarsforsikring	42
3.6.2	Lemping av ansvar	43
4	AVSLUTNING	44
5	LITTERATURLISTE.....	47

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og avgrensning

Erstatningsansvaret på det selskapsrettslige området har utviklet seg særlig de siste trede årene. Finansielle skandaler i inn- og utland samt et økende antall konkurser¹ har satt fokus på ansvar i aksjeselskapsforhold. Som eksempler kan nevnes Enron-skandalen, Finance Credit- og Sponsor Service-sakene, og i den seneste tiden også Thule Drilling-saken.

Aksjelovgivningens utvidelse av styremedlemmers plikter medfører at styremedlemmer i større grad enn tidligere risikerer å komme i ansvar, og i de siste årene har man sett en betydelig økning av saker som bringes inn for domstolene som knytter seg til styremedlemmers erstatningsansvar.²

Avhandlingens tema er styremedlemmers erstatningsansvar og betydningen av rapporteringen i årsberetningen for ansvarsvurderingen. I forbindelse med utarbeidelsen av årsberetningen og årsregnskapet har styret en omfattende informasjonsplikt vedrørende selskapets økonomiske stilling. Formålet med denne fremstillingen er å gjøre rede for styrets informasjonsansvar i årsberetningen, samt i hvilken grad styret har en alminnelig plikt til å opplyse medkontrahter om selskapets økonomiske situasjon. For at styremedlemmene skal kunne bli personlig ansvarlige som følge av brudd på opplysningsplikten må vilkårene i aksjeloven³ § 17-1 være oppfylt.

Et eventuelt straffansvar styremedlemmene kan pådra seg for slike brudd behandles ikke. Likeledes vil medvirkeransvaret etter aksjeloven § 17-1 annet ledd ikke bli behandlet.

I selskapsretten skilles det mellom private og allmenne aksjeselskaper. Private aksjeselskaper reguleres av aksjeloven, mens allmenne aksjeselskaper reguleres av allmennaksjeloven⁴. Fremstillingen vil ta utgangspunktet i styremedlemmers informasjonsansvar, og mulige erstatningsansvar i aksjeselskaper. Ansvar i allmennaksjeselskaper faller dermed utenfor det område fremstillingen dekker. Det bemerkes imidlertid at reglene i aksje- og allmennaksjeloven stort sett er sammenfallende, og bygger på de samme forarbeidene, samt at regnskapslo-

---

¹ Antall åpne konkurser er doblet de siste trede årene. Ifølge tall fra Statistisk Sentralbyrå ble det gjennomsnittlig åpnet 1834 konkurser i året i perioden fra 1980-1989. I periodene fra 1990-1999 og 2000-2010 ble det i gjennomsnitt åpnet henholdsvis 4016 og 3920 konkurser årlig. I perioden fra 2011 til 2014 har gjennomsnittlig antall konkurser steget til 4394 pr. år.

² Det er også en rekke saker hvor styremedlemmene har styre- eller ansvarsforsikring som vi ikke får vite resultatet av.

³ Lov av 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper

⁴ Lov av 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper

vens krav til årsberetningen gjelder både aksje- og allmennaksjeselskaper. Allmennaksjeselskaper har dog noe mer omfattende krav til informasjon i årsberetningen. Mye av det som gjøres rede for i fremstillingen vil dermed også være relevant i forhold til styremedlemmers ansvar i allmennaksjeselskaper.

Ettersom fremstillingen tar sikte på å redegjøre for styrets alminnelige opplysningsplikt vedrørende selskapets økonomiske stilling, vil styrets opplysningsplikt i bestemte situasjoner, som for eksempel ved kapitalforhøyelse, kapitalnedsettelse, fusjon og fisjon, falle utenfor det området fremstillingen dekker.

Avhandlingen tar utgangspunkt i publisert rettspraksis.⁵ Hva gjelder rettspraksis bemerkes at det er benyttet en del underrettspraksis i fremstillingen, ettersom det er relativt sparsomt med saker som er fremmet for Høyesterett de seneste årene.⁶ Ifølge en undersøkelse foretatt av Advokatfirmaet Schjødt AS er det i perioden fra 2000-2014 kun tre saker hvor styreansvar er påberopt og det er avsagt dom i Høyesterett. Til sammenligning ble det behandlet og avsagt dom i 120 saker i lagmannsrettene.⁷

1.2 Selskapsrettslige utgangspunkter

1.2.1 Ansvarsbegrensningen

I henhold til aksjeloven § 1-1 er et aksjeselskap et selskap med begrenset ansvar. Bestemmelsen representerer et av de mest grunnleggende prinsippene i aksjeselskapsretten, nemlig at deltakernes økonomiske ansvar er begrenset til deres innskudd av aksjekapital. Ansvarsbegrensningen etter § 1-2 medfører at selskapets kreditorer må søke dekning i selskapets midler. Selskapets rettsevne kommer indirekte til uttrykk i aksjeloven § 2-20 første ledd, hvor det fremgår at etter registrering i Foretaksregisteret kan selskapet ”*som sådant*” erverve rettigheter og pådra seg forpliktelser.

Aksjeselskapet er den viktigste selskapsformen i et samfunn idet den gjør det mulig for selskapets deltakere å drive risikofylt virksomhet uten at de blir personlig ansvarlige for selskapets forpliktelser.⁸ Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv er det tjenlig å ha et konkurranse-dyktig næringsliv ved blant annet å legge til rette for nyetableringer av virksomheter. Sel-

---

⁵ Det er kun et utvalg av tingrettsavgjørelser som publiseres.

⁶ Underrettspraksis anses i utgangspunktet å ha mindre vekt som rettskilde. Ettersom det foreligger få Høyesterettsdommer om avhandlingens tema taler dette for å gi avgjørelser fra lagmannsretten og tingretten større vekt.

⁷ Schjødts nyhetsbrev av februar 2015

⁸ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 117

skapsformen innebærer imidlertid en større risiko for kreditorene og selskapets medkontra-
henter ettersom selskapsdeltakerne ikke hefter personlig for selskapet forpliktelser.

Hensynet til selskapets kreditorer må således avveies mot de samfunnsøkonomiske hensyn
som fremmes ved at man legger til rette for nyetableringer av virksomheter. Dessuten er hen-
synet til beskyttelse av selskapskapitalen sentralt i aksjelovgivningen.⁹ Beskyttelse av sel-
skapskapitalen skal både tjene selskapets kreditorer ("kreditorinteressen"), og ivareta aksjeei-
ernes interesser.

1.2.2 Representasjon

Styret representerer selskapet utad og har retten til å tegne dets firma, jf. aksjeloven § 6-30.
Med retten til å tegne selskapets firma siktes det til en signaturfullmakt, og deri ligger retten
til å signere avtaler på vegne av selskapet. I utgangspunktet er det styret som helhet som har
denne signaturfullmakten, men styret kan også delegere signeringsfullmakten til bestemte
styremedlemmer, daglig leder eller navngitte ansatte. Ved signering skal samtlige styremed-
lemmer som er habile signere kontrakten.¹⁰ Det er imidlertid selskapet som egen juridisk en-
het som blir part i kontraktsforholdet.

1.2.3 Selskapsinteressen

Styremedlemmene er tillitsvalgte som handler på vegne av selskapet, hvilket forutsetter at
styremedlemmene har en plikt til å ivareta selskapets interesser.¹¹ Hva som regnes som sel-
skapsinteressen er ikke eksplisitt nevnt i aksjeloven, men kjernen i selskapsinteressen må sies
å være selskapets egen økonomiske interesse i fortsatt drift og at virksomheten er lønnsom og
profitabel.¹²

I forarbeidene til aksjeloven defineres selskapsinteressen ved at:¹³ *"styret skal ivareta bedrif-
tens interesser og ivaretar forhåpentligvis igjennom det både eierens, ansattes, kreditorenes
og andre legale interessenters interesser i selskapet."*

Aksjonærene har i hovedsak interesse av at selskapet er lønnsomt og genererer profitt, idet
utbytte i prinsippet tas av selskapets overskudd. Utbytte kan også tas så lenge netto eiendeler
overstiger bundet egenkapital og gjenværende egenkapital og likviditet er forsvarlig, jf. aksje-

---

⁹ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 29

¹⁰ Andenæs (2006) s. 389 flg.

¹¹ Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 71-72, Se også Aarum (1994) s. 63.

¹² Se Rt. 2000 s. 2033 (Sandtech)

¹³ Se Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 71 om Akademikernes Fellesorganisasjons uttalelser om aksjelovgivningens
styringsprinsipper

loven § 8-1. Ettersom et aksjeselskap er et eget skattesubjekt¹⁴ har det offentlige interesse i driften av et selskap. Selskapets overskudd danner nemlig grunnlaget for det offentliges inntekter gjennom beskatning. Aksjeselskapene har også plikt til å innbetale arbeidsgiveravgift, jf. Lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 23-2 første ledd. Kreditorerne har på sin side interesse av å sikre selskapets formue som dekningsobjekt.¹⁵ I forarbeidene er også hensynet til selskapets ansatte fremhevet som en legitim interesse.¹⁶

Det kan stilles spørsmål om hvorvidt bredere samfunnsinteresser omfattes av selskapsinteressen. I Rt 1922-272 (Freia-dommen) ble generalforsamlingen ansett berettiget til å anvende kroner 250 000 av selskapets overskudd som pengegave til et *”alment formål”*. Pengene skulle brukes til å opprette et fond med formål om å drive medisinsk forskning. Høyesterett presiserte at selv om pengegaven kunne begrunnes i en indirekte positiv effekt for selskapet, er ikke dette en betingelse for adgangen til en å beslutte en slik disposisjon, og aksjonærene måtte være forberedt på at selskapet ville gi gaver til formål som ikke direkte fremmet profitt. Andre legitime interesser som kunne tenkes omfattet av selskapsinteressen er miljøhensyn¹⁷ og menneskerettigheter.

1.2.4 Styrets plikter

I henhold til aksjeloven § 6-1 er styret et obligatorisk organ i aksjeselskaper. Styret er i alminnelighet underordnet generalforsamlingen. Styrets arbeidsoppgaver etter aksjeloven er meget omfattende.

Styrets plikter kan i grove trekk deles inn i forvaltningsansvar, tilsynsansvar og informasjonsansvar. Videre har styret et overordnet ansvar for at selskapet overholder de selskaps- og regnskapsrettslige bestemmelsene i aksje- og regnskapsloven.

1.2.4.1 Forvaltningsplikten

Det følger av hovedregelen i aksjeloven § 6-12 første ledd at styret har det alminnelige og overordnede ansvaret for forvaltningen av selskapet. Dette innebærer i utgangspunktet at styret har ansvaret for all ledelse av selskapet.¹⁸ Styret skal blant annet sørge for en forsvarlig organisering av virksomheten, videreutvikling av virksomheten i selskapet og holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling.

---

¹⁴ Jf. lov av 26. mars 1999 nr.14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 2-2 første ledd bokstav a.

¹⁵ Jf. Rt 1993 s. 1399 (Ytternes) på s. 1404

¹⁶ Se Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 48 og Ot.prp.nr. 55 (2005-2006) s. 114.

¹⁷ Se Rt 2010 s. 306 (Hempel)

¹⁸ Ot.prp.nr. 65 (1998-1999) s. 14

I henhold til aksjeloven § 6-14 første ledd ”kan” selskapet ha en daglig leder. I motsetning til i allmennaksjeselskaper er det valgfritt med daglig leder i aksjeselskaper.¹⁹ Daglig leder skal rapportere til styret hver fjerde måned, og underrette styret om selskapets virksomhet, stilling og resultat, jf. aksjeloven § 6-15 første ledd.

I selskap med daglig leder må styret normalt anses fritatt for plikten til å holde seg orientert om enkeltheter i den daglige driften, og kan således bygge ansvarsfritt på daglig leders opplysninger. Dette gjelder imidlertid kun så lenge det ikke foreligger særlige grunner til å foreta nærmere undersøkelser.²⁰

Dersom styret ikke finner den periodiske underretningen fra daglig leder tilstrekkelig, vil styret ha plikt til å innhente ytterligere opplysninger, jf. aksjeloven § 6-12 fjerde ledd. En forsvarlig rapportering fra daglig leder tilsier at det må fremlegges skriftlig dokumentasjon, og ikke kun begrenses til en muntlig orientering.²¹

Aksjeselskaper er som hovedregel stiftet med sikte på å gi selskapets aksjeeiere en økonomisk gevinst, jf. forutsetningsvis aksjeloven §§ 2-2 annet ledd og 5-20 første ledd. Styret har således et ansvar for at selskapet forvaltes med sikte på opprettholdelse av selskapskapitalen, samt å sørge for at aksjeeierne får avkastning på sin investering.

Styrets forretningsmessige avgjørelser og forvaltning av selskapet må være forsvarlig.²² Både saksbehandlingen og styrets beslutninger er underlagt et slikt krav. Samtidig vil det alltid være en viss forretningsmessig risiko ved drift av virksomheten. Forsvarlighetskravet er generelt forutsatt i aksjelovens bestemmelser om straff- og erstatningsansvar ettersom både straffansvaret i aksjeloven § 19-1 og erstatningsansvaret i § 17-1 hjemler ansvar for uaktsom oppførsel.

Kravet til forsvarlig forvaltning innebærer blant annet at styret er pliktig til å påse at selskapet har en forsvarlig egenkapital i forhold til omfanget av og risikoen forbundet ved selskapets virksomhet, jf. aksjeloven §§ 3-4 og 3-5.

---

¹⁹ Sml. allmennaksjeloven § 6-2 første ledd

²⁰ Andenæs (2006) s. 657

²¹ Aarbakke mfl. (2012) s. 496

²² Jf. LG-2012-86908 (Gulating)

Som en følge av at styret har det overordnede ansvaret for forvaltningen av selskapet, innebærer dette også en plikt til å føre tilsyn med den daglige ledelsen og selskapets øvrige virksomhet.²³

1.2.4.2 Tilsynsplikten

Styrets plikt til å føre tilsyn med den daglige ledelsen og selskapets øvrige virksomhet er nedfelt i aksjeloven § 6-13. Styret skal blant annet påse at daglig leder er egnet til å stå for den daglige ledelsen, følge med på utøvelsen av den daglige ledelsen av selskapet, og legge til rette for rutiner for kontroll av driften av selskapet. Styret er pliktig til å gripe inn dersom selskapet ikke drives på en forsvarlig måte.²⁴

Styret har instruksjonsmyndighet overfor daglig leder, jf. aksjeloven § 6-13 andre ledd. Instruksjonsmyndigheten gjelder både på generelt grunnlag og i konkrete saker, og styret kan ikke med bindende virkning fraskrive seg retten eller plikten til å instruere daglig leder eller ansatte i selskapet, jf. Rt. 2001 s. 837.

Omfanget av tilsynsplikten vil variere med arten og omfanget av selskapets virksomhet. I større selskaper med betydelig omfang, vil tilsynet av den daglige ledelsen utgjøre en viktig del av styrets arbeid.²⁵

1.2.4.3 Informasjonsansvaret

Styret vil i en rekke sammenhenger ha en plikt til å gi opplysninger til selskapets aksjonærer, ansatte, kunder, kreditorer og medkontrahenter. Følgelig innebærer dette også en forutsetning om at informasjonen som gis er korrekt.

Det foreligger ingen generell bestemmelse i aksjeloven om styrets plikt til å uoppfordret gi opplysninger til verken aksjeeierne/generalforsamlingen eller utenforstående tredjeparter. Styret har imidlertid en omfattende opplysningsplikt ved avleggelsen av årsberetningen og årsregnskapet, jf. regnskapsloven §§ 3-1 flg.

I henhold til aksjeloven § 5-15 har styremedlemmer en ubetinget plikt til å fremskaffe og fremlegge informasjon i generalforsamlingen etter oppfordring fra en aksjonær. Opplysningsplikten omfatter informasjon om forhold som er nødvendig i forbindelse med generalforsamlingens godkjenning av årsregnskapet og årsberetningen, bedømmelsen av selskapets øko-

---

²³ NOU 1996: 3 s. 138

²⁴ Aarbakke mfl. (2012) s. 489

²⁵ l.c.

nomiske stilling²⁶ og særskilte saker som er forelagt generalforsamlingen for avgjørelse. Bestemmelsen supplerer opplysningsplikten styremedlemmer har etter regnskapsloven.

Aksjeloven inneholder også en rekke spesielle bestemmelser som oppstiller omfattende krav til styrets opplysningsplikt overfor aksjonærene, ansatte og andre som berøres av visse transaksjoner i selskapet. Dette gjelder særlig i forbindelse med nyemisjon (kapitalforhøyelse)²⁷, kapitalnedsettelse²⁸ og ved fisjoner²⁹ og fusjoner³⁰.

I forbindelse med avtaler som inngås mellom selskapet og utenforstående tredjeparter, er styret som representanter for selskapet underlagt den alminnelige lojalitetsplikten i kontraktsforhold, herunder opplysningsplikten. Mislighold av opplysningsplikten omfatter både mangelfulle opplysninger og uriktige opplysninger ved inngåelsen av avtalen eller under kontraktsforholdet.

Informasjonsplikten må ses i sammenheng med styrets alminnelig plikt til å holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og utvikling samt handleplikten i aksjeloven § 3-5, jf. § 3-4.

1.3 Rettskildene

Utgangspunktet for avhandlingen er lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 44 (aksjeloven) og lov om årsregnskap mv. av 17. juni 1998 nr. 56 (regnskapsloven).

Ansvarshjemmelen i aksjeloven § 17-1 er generelt utformet og gir liten veiledning hva gjelder ansvarsrammene for styreansvaret. Aksje- og regnskapslovgivningens pliktregler er dels klargjørende og gir en viss veiledning for vurderingen av styremedlemmenes erstatningsansvar. Videre veiledning må søkes i de øvrige rettskildene, i hovedsak forarbeidene³¹ og rettspraksis.

I henhold til regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 1 er aksjeselskaper regnskapspliktige, og plikter således å overholde de bestemmelsene som følger av regnskapsloven. Regnskapsloven

---

²⁶ En viss begrensning for opplysninger som ikke kan gis uten uforholdsmessig skade for selskapet. Gjelder ikke enhver skade, men typisk forretningshemmeligheter, jf. Aarbakke mfl. (2012) s. 375-376

²⁷ Jf. aksjeloven § 10-3

²⁸ Jf. aksjeloven kap. 12

²⁹ Jf. aksjeloven § 14-5

³⁰ Jf. aksjeloven kap 13

³¹ Det bemerkes at aksjeloven av 1997 har to sett med forarbeider. Det første lovutkastet med forarbeider ble sendt tilbake til Regjeringen med anmodning om tilpasning til EØS-avtalen. Dette resulterte bl.a. i lov av 22. desember 1995 nr. 80 om endringer i lov om aksjeselskaper (EØS-tilpasning). Det ble deretter utarbeidet nye lovutkast som resulterte i aksjeloven og allmennaksjeloven. Ved motstrid vil forarbeidene til den vedtatte aksjeloven ha størst rettskildemessig vekt.

inneholder en rekke bestemmelser om aksjeselskapenes – og dermed i forlengelsen styrets – plikter ved avleggelse av årsregnskap og årsberetning.

For å belyse rettsutviklingen har jeg valgt å se på utviklingen fra aksjeloven fra 1976 og regnskapsloven fra 1977 og frem til nå.

1.3.1 Aksjelovgivningen

Hovedformålet med aksjeloven av 1976³² var å skape en nordisk rettslikhet på aksjeselskapets område og legge til rette for internasjonalt samarbeid. Loven representerte en vesentlig forbedring av norsk aksjelovgivning på en rekke punkter.

Aksjeloven (1976) ga blant annet styrket rett til bruk av selskapsformen gjennom ansvarsbegrensningen,³³ utvidete bestemmelser om selskapets ledelse og bedriftsdemokratiet, og mer detaljerte regnskapsbestemmelser.³⁴ Aksjeloven (1976) oppstilte også materielle vilkår for erstatningsansvaret for styremedlemmer.³⁵ Tidligere hadde lovgivingen kun regulert adgangen til å fremme erstatningssøksmål på vegne av selskapet, og ansvar ovenfor andre måtte vurderes etter det alminnelige uaktsomhetsansvaret. Loven gjaldt både private og allmenne aksjeselskaper.

På slutten av 1980-tallet startet arbeidet med å forhandle frem en bredere økonomisk samarbeidsavtale for Europa med utgangspunkt i De europeiske fellesskapene (EF)³⁶ og Det europeiske frihandelsforbund (EFTA)³⁷. Aarbakke-utvalget ble nedsatt i januar 1989 for å foreta en utredning av behovet for ny aksjelovgivning, særlig med tanke på tilpasning av EUs selskapsdirektiver og tiltredelse til EØS-avtalen.

Om utvalgets mandat fremgår det av NOU 1992: 29 side 9:

”Aksjelovgruppens oppdrag har vært å foreta en generell revisjon av aksjeloven. (...) Endringsforslagene har for det første sin bakgrunn i EFs selskapsdirektiver. Ved en eventuell norsk tilslutning til EØS-avtalen må den nasjonale lovgivning tilpasses EFs rettsakter på selskapsrettens område.”

---

³² Lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (opphevet)

³³ Marthinussen/Aarbakke (1986) s.12

³⁴ ibid. s. 9

³⁵ Lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (opphevet) § 15-1

³⁶ De europeiske fellesskapene (nåværende EU). Besto av Det europeiske kull- og stålfellesskapet (EKSF), Det europeiske økonomiske fellesskapet (EØF, eng. fork. EEC) og Det europeiske atomenergifellesskapet (EURATOM).

³⁷ Etablert i 1960 av Danmark, Norge, Portugal, Storbritannia, Sveits, Sverige og Østerrike som et alternativ til EEC. Nåværende medlemsstater er Norge, Island, Liechtenstein og Sveits

Foruten hensynet til harmonisering av regelverket i tråd med EØS-forpliktelsene, stod ønsket om å styrke beskyttelsen av selskapskapitalen og kreditorvernet sentralt.

Ettersom aksjeeierne ikke hefter personlig for selskapets forpliktelser må dette oppveies med en streng aktsomhetsnorm for de som fatter beslutninger på vegne av selskapet:³⁸

” Siden selskapsdeltakernes ansvarsbegrensning er det som i første rekke skiller et aksjeselskap fra andre virksomhetsformer, er det naturlig at aksjeloven inneholder regler som har til formål å avbøte enkelte uheldige virkninger av denne ansvarsbegrensningen. ”

Problemene med misbruk av aksjeselskapsformen og økonomisk kriminalitet var mer fremtredende enn de var ved vedtakelsen av aksjeloven (1976), og man så en økning i antall konkurser, herunder ”svarte” konkurser.³⁹ Lovutvalget påpekte at de *”senere års erfaring med tilfeller av konkursrytteri og tapping av selskapets midler på bekostning av kreditorene tilsier at sanksjonsreglene må gjøres strengere.”*⁴⁰

Aksjeloven (1997)⁴¹ introduserte blant annet en rettslig standard som oppstiller krav til selskapet økonomiske stilling til enhver tid samt en handleplikt ved tap av egenkapital. I henhold til aksjeloven § 3-4 skal *”selskapet til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet⁴² som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet”*. Dersom egenkapitalen antas å være lavere enn hva som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten eller når egenkapitalen er under halvparten av aksjekapitalen, skal styret behandle saken, jf. aksjeloven § 3-5.

Da nåværende aksjelov ble vedtatt, omfattet erstatningsansvaret etter § 17-1 kun ansvar overfor selskapet. Denne begrensningen hadde imidlertid ingen reell betydning ettersom ansvar overfor andre enn selskapet kunne ilegges i henhold til det alminnelig ulovfestede erstatningsansvaret. Bestemmelsen ble endret ved lovendring 2006/88⁴³ slik at ordlyden nå svarer til den tidligere aksjeloven⁴⁴ § 15-1. Samtidig ble det tilføyd en bestemmelse om medvirkeransvar for den som medvirker til erstatningsbetingede forhold i § 17-1 annet ledd.

---

³⁸ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 14

³⁹ NOU 1992: 29 s. 14

⁴⁰ ibid. s. 39

⁴¹ Lov av 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper

⁴² Inntatt i bestemmelsen ved lov 14. juni 2013 nr. 40. Min understrekning.

⁴³ Lov av 15. desember 2006 nr. 88 om endringer i aksjelov

⁴⁴ Lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (opphevet)

1.3.2 Regnskapslovgivningen

Forut for regnskapsloven av 1977⁴⁵ var regnskapslovgivningen spredt ut over en rekke lover, kongelige resolusjoner og administrative forskrifter. Regnskapsloven (1977) var den første generelle lov om regnskapsplikt, bokføring og avleggelse av årsregnskap i Norge.

Behovet for en egen regnskapslov var begrunnet i ønsket om et ensartet regnskapssystem, klarere regler for hvem som var regnskapspliktige og hva regnskapsplikten skulle omfatte. Videre gjorde kontrollhensyn, hensynet til offentlige institusjoners oppgaver og hensynet til de ansatte seg gjeldende.⁴⁶

I 1990 ble regnskapslovutvalget nedsatt med for å utrede behovet for ny regnskapslovgivning, særlig med tanke på tilpasninger av EUs regelverk og tiltredelse av EØS-avtalen samt en effektivisering av regnskaps- og revisjonslovgivningen.

Om utvalgets mandat står det innledningsvis i NOU 1995:30 side 9:

”Proposisjonen⁴⁷ er første trinn i en opprydding i regnskaps- og revisjonslovgivningen. Finansdepartementet vil etter hvert gå gjennom denne lovgivningen, bl.a. ut fra målet om tilpassing til internasjonale regnskaps- og revisjonsstandarder, særlig EF’s regelverk. Dette skal skje parallelt med oppbyggingen av et revisortilsyn og et regnskapstilsyn i Kredittilsynet. Det er i dag behov for et kontinuerlig regelreformarbeid og mer aktivt tilsyn til verdipapirmarkedet og finansmarkedet. De offentlige hensyn gjør seg gjeldende med stor styrke og er ikke i tilfredsstillende grad ivaretatt av gjeldende regelverk eller det etablerte tilsynsapparatet.”

Foruten hensynet til harmonisering av regelverket til EØS-forpliktelsene og internasjonale regnskapsstandarder, søkte man å forebygge og styrke muligheten for å bekjempe økonomisk kriminalitet. Endringene i regnskapsloven tok sikte på å forebygge både økonomisk utroskap som rammer private interesser, og skatte- og avgiftsunndragelser som rammer fellesskapet.⁴⁸

Siden regnskapsloven trådte i kraft i 1. januar 1999 har loven gjennomgått en rekke endringer. Bakgrunnen for endringene har i det vesentlige vært som følge av tilpasninger til EUs regel-

---

⁴⁵ Lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt (opphevet)

⁴⁶ Ot.prp.nr. 46 (1975-76) s. 5

⁴⁷ Ot.prp.nr. 35 (1988-1989)

⁴⁸ Ot.prp.nr. 42 (1997-1998) s. 17

verk på selskaps- og regnskapsrettens område, samt at vedtakelsen av ny bokføringslov⁴⁹ medførte at regnskapslovens bokføringsregler ble opphevet.

Regnskapsloven oppstiller et skille mellom små foretak og øvrige foretak, herunder store foretak i § 1-5. Lovens hovedstruktur medfører at regnskapspliktige som etter regnskapsloven § 1-6 anses som ”små foretak” har anledning til å følge en rekke forenklede krav som angis under de relevante lovbestemmelsene, mens øvrige foretak følger lovens hovedbestemmelser.⁵⁰ Aksjeselskaper som faller inn under regnskapslovens definisjon av ”små foretak” utgjør en vesentlig andel av aksjeselskaper i Norge. Allmennaksjeselskaper er definert som ”store foretak”, jf. regnskapsloven § 1-5.⁵¹

I forbindelse med implementeringen av det konsoliderte regnskapsdirektivet⁵² ble Regnskapsutvalget nedsatt i september 2014. Regnskapsutvalget fremmet forslag til ny regnskapslov i NOU 2015: 10.⁵³ Lovutkastet tar sikte på å modernisere og forenkle regelverket, samt tilpasse norsk regnskapslovgivning til det nye EØS-regelverket.

1.4 Fremstillingen videre

I den videre fremstillingen vil det først følge en redegjørelse av styrets informasjonsansvar vedrørende selskapets økonomiske stilling i punkt 2, herunder opplysningsplikt i forbindelse med årsberetning samt eventuell opplysningsplikt ovenfor medkontrahenter og kreditorer. Deretter følger en behandling av styremedlemmers erstatningsansvar som følge av brudd på opplysningsplikten og eventuelle begrensninger i det personlige ansvaret i punkt 3.

---

⁴⁹ Lov av 19. november 2004 nr. 73 om bokføring

⁵⁰ Et unntak fra denne systematikken er kravene til noteopplysninger i §§ 7-35 til 7-45 som kun gjelder for ”små foretak” samt reglene om årsberetningens innhold i §§ 3-3, 3-3a, 3-3b og 3-3c

⁵¹ Aksjeselskaper som faller utenfor definisjonen av ”små foretak” i regnskapsloven § 1-5 anses ikke som ”store foretak” etter § 1-6, men som øvrige foretak.

⁵² EP/Rdir 2013/34/EU

⁵³ Utredningens del I ble avgitt til Finansdepartementet i NOU 2015: 10 den 26. juni 2015. Delutredning II skal avgis innen 24. juni 2016.

2 Styrets informasjonsansvar

Styret har i en rekke sammenhenger en plikt til å fremskaffe og avgi informasjon, både overfor aksjeeierne og overfor utenforstående tredjeparter. En av de mest omfattende pliktene er opplysningsplikten ved avleggelsen av styrets årsberetning og årsregnskap i henhold til regnskapsloven.

2.1 Regnskapsinformasjon

Regnskapsinformasjon er en av de viktigste kildene til informasjon om selskapet. Informasjonen danner grunnlaget for å bedømme selskapets økonomiske stilling og verdi, og det er følgende et sterkt behov for at informasjonen er korrekt og i det vesentlig gjenspeiler den økonomiske stillingen i selskapet.

Regnskapsinformasjonen er av betydning blant annet for selskapets adgang til å beslutte utdeling av utbytte til aksjonærene, jf. aksjeloven § 8-1. Overfor selskapets medkontrahenter og kreditorer er informasjonen viktig ettersom selskapets økonomiske stilling vil ha betydning for hvorvidt selskapet er i stand oppfylle sine økonomiske forpliktelser. Informasjonen danner også grunnlag for den offentlige kontroll.

I henhold til regnskapsloven § 8-1 første ledd er årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen⁵⁴ offentlige dokumenter. Enhver har rett til å kreve innsyn i dokumentene enten hos aksjeselskapet eller hos Regnskapsregisteret i Brønnøysund.

2.2 Årsberetningen og årsregnskap

2.2.1 Styrets plikt til å utarbeide årsberetning og årsregnskap

Alle aksjeselskaper er regnskapspliktige, jf. regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 1. I henhold til regnskapsloven § 3-1 skal alle regnskapspliktige utarbeide årsberetning og årsregnskap. I årsregnskapet og årsberetningen skal det gis informasjon om selskapets økonomiske forhold.

Plikten til å avlegge årsberetning var tidligere hjemlet i aksjelovgivningen og inngikk som en del av årsoppgjøret sammen med årsregnskapet.⁵⁵ I regnskapsloven har man imidlertid valgt å skille ut årsberetning og årsregnskapet i separate deler og dokumentene anses som to selv-

---

⁵⁴ Mindre aksjeselskaper kan på visse vilkår unntas revisjonsplikten, jf. Lov av 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven) § 2-1 tredje ledd, jf. aksjeloven § 7-6. Generalforsamlingen kan gi styret fullmakt til å beslutte at selskapets årsregnskap ikke skal revideres dersom driftsinntektene er under 5 millioner kroner, selskapets balansesum er mindre enn 20 millioner kroner og gjennomsnittlig antall ansatte er mindre enn 10 årsverk, jf. aksjeloven § 7-6 første ledd. Terskelverdiene er lavere enn for "små foretak" i regnskapsloven § 1-6.

⁵⁵ Jf. lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (opphevet) §§ 11-1 flg.

stendige informasjonskilder, dog med en viss konsistens mellom årsberetningen og årsregnskapet.

Bakgrunnen for endringen var implementeringen av EØS-reglene som følger av fjerde selskapsdirektiv (årsregnskapsdirektivet)⁵⁶ og syvende direktiv (konsernregnskapsdirektivet)⁵⁷. I det fjerde selskapsdirektiv ble det lagt opp til et skille mellom årsberetningen og årsregnskapet, og i direktivets artikkel 46 ble det oppstilt minimumskrav for årsberetningens innhold. Som et minimum skulle årsberetningen gi et pålitelig bilde av selskapets forretningsmessige utvikling og dets stilling. I tillegg skulle årsberetningen inneholde styrets oppfatning av viktige hendelser som inntraff etter regnskapsårets slutt, selskapets antatte fremtidige utvikling, selskapets virksomhet på forsknings- og utviklingsområdet, opplysninger om erverv av egne aksjer og selskapets eventuelle filialer.⁵⁸

Konsekvensen av at årsregnskapet og årsberetningen er å anse som separate deler, vil blant annet være at kravene til årsberetningens innhold ikke kan oppfylles ved i stedet å gi disse opplysningene i årsregnskapet eller i noter.⁵⁹ Kravene til årsberetningens innhold ble således mer omfattende ved innføringen av regnskapsloven.

På begynnelsen av 2000-tallet kom det en rekke endringer i EUs regnskapsdirektiver⁶⁰ som påvirket kravene til årsberetningens innhold. Regnskapsdirektivene ga også medlemstatene mulighet til å unnta små foretak fra plikten til å utarbeide årsberetning eller å fastsette forenklede krav til årsberetningen for små foretak. Etter norsk regnskapslovgivning hadde små foretak på dette tidspunktet kun plikt til å utarbeide årsberetning etter forenklede regler.⁶¹ Regelen om forenklede krav til årsberetning for små foretak ble videreført, men med minstekrav til hvilke opplysninger som skal gis i årsberetningen. Ved lovendring 2004/81⁶² ble kravene til årsberetningen for små foretak og øvrige foretak skilt ut i to bestemmelser, henholdsvis regnskapsloven § 3-3 og § 3-3a.

I forarbeidene til regnskapsloven ble spørsmålet om hvem som hadde hovedansvar for at det utarbeides årsberetning og årsregnskap drøftet.⁶³

---

⁵⁶ Rdir 78/660/EEC, opphevet ved EP/Rdir 2013/34/EU

⁵⁷ Rdir 83/349/EEC, opphevet ved EP/Rdir 2013/34/EU

⁵⁸ Rdir 78/660/EEC artikkel 46, opphevet ved EP/Rdir 2013/34/EU

⁵⁹ Ot.prp.nr. 42 (1997-1998) s. 190

⁶⁰ Se bla. Rdir 2003/38/EC og EP/Rdir 2003/51/EC

⁶¹ Små foretak kunne etter daværende § 3-3 unnlate å gi opplysninger som nevnt i sjette til niende ledd.

⁶² Lov av 10. desember 2004 nr. 81 om endringer i regnskapsloven mv.

⁶³ NOU 1995: 30 s. 204, Min understrekning

”Etter utvalgets syn bør hovedregelen fortsatt være at dersom det aktuelle foretak har et styre, så er det naturlig at dette styret har hovedansvaret for utarbeidelsen av både årsregnskapet og årsberetningen. Siden selskapets administrasjon vil være en vesentlig bidragsyter til både årsregnskapet og årsberetningen, er det også naturlig at administrerende direktør undertegner sammen med styret.”

Årsberetningen er styrets beretning til generalforsamlingen, og det vil således være naturlig at ansvaret for å utarbeide årsberetningen påhviler styret. Dette må også gjelde selv om daglig leder eller administrerende direktør, samt finansdirektør i større selskaper bidrar med informasjon, eventuelt med et utkast til årsberetningen.

I utgangspunktet er det daglig leders oppgave å påse at det utarbeides årsregnskap og at dette fremlegges for styret, jf. aksjeloven § 6-14 fjerde ledd. Dersom selskapet ikke har en daglig leder er det styrelederen som står for den daglige ledelsen av selskapet.⁶⁴

Regnskapsloven oppstiller ingen kompetansekrav når det gjelder selve utarbeidelsen av årsregnskapet, og i prinsippet kan hvem som helst utarbeide disse. Dokumentene må imidlertid utarbeides i samsvar med regnskapsloven, herunder plikten til å utarbeide årsregnskapet i samsvar om med god regnskapsskikk, jf. regnskapsloven §§ 3-1 og 4-6. I de fleste bedrifter vil man nok ha en ekstern regnskapsfører⁶⁵. Regnskapslovens bestemmelser for utarbeidelse av årsberetning og årsregnskap suppleres av norske regnskapsstandarder⁶⁶.

Samtlige styremedlemmer skal underskrive årsberetningen og årsregnskapet, og undertegning av dokumentene innebærer en bekreftelse på at vedkommende står inne for innholdet.⁶⁷ Dersom et styremedlem tar forbehold med hensyn til informasjonen gitt i årsberetningen skal det uttrykkelig føres inn i årsberetningen.

2.2.2 Årsberetningens formål

Formålet med årsberetningen er å gi tilleggsopplysninger og forklaringer til årsregnskapet på et overordnet nivå, og på den måten gi regnskapsbrukere⁶⁸ en bedre forståelse av de forhold som har påvirket årsregnskapet.

---

⁶⁴ Aarbakke mfl. (2012) s. 494

⁶⁵ Se lov av 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere § 1

⁶⁶ Se NRS 16 Årsberetning og NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak

⁶⁷ Jf. regnskapsloven § 3-5, se Ot.prp.nr. 42 (1997-1998) s. 199

⁶⁸ Selskapets aksjonærer, ledelsen, ansatte, leverandører, kreditorer, medkontrahenter, kredittopplysningselskaper, offentlige myndigheter, bank- og finansinstitusjoner eller andre.

Om årsberetningens formål uttales det i NOU 2003:23 side 261:

”Årsberetningen utgjør sammen med årsregnskapet en viktig del av foretakets regnskapsinformasjon til foretakets interessegrupper. Det sentrale formålet med årsberetningen og årsregnskapet er å gi relevant informasjon om foretakets utvikling, resultat, finansielle stilling og risiko.⁶⁹ Årsberetningen skal gi overordnet informasjon om nevnte forhold og er ment å være utfyllende i forhold til den informasjonen som gis i årsregnskapet.”

Selv om EØS-reglene åpner for å fritta ”små foretak” fra plikten til å utarbeide årsberetning, legger norsk regnskapslovgivning opp til at små foretak også skal utarbeide årsberetning. Ved evalueringen av regnskapsloven i 2003 uttalte Regnskapsutvalget følgende:⁷⁰

“Utvalget er imidlertid kommet til at det i forhold til årsberetningen neppe er særlige hensyn som taler for å innføre et unntak for små foretak. Også i små foretak anser utvalget at det er av betydning for brukerne av årsregnskapet at det avgis en separat årsberetning hvor styret gir informasjon på overordnet nivå. Detaljeringsgraden skal kunne tilpasses selskapets størrelse. Utvalget mener at nytteverdien av å utarbeide en årsberetning også for små foretak som regel vil overstige kostnadene ved utarbeidelsen.”

2.2.3 Årsberetningens innhold

Kravene til årsberetningens innhold følger av regnskapsloven § 3-3 for små foretak og av § 3-3a for øvrige foretak.⁷¹ Regnskapsloven oppstiller minimumskrav til årsberetningens innhold, og det er således ikke til hinder for at styret gir mer utfyllende informasjon i årsberetningen enn det som følger av loven. Lovens bestemmelser suppleres av anbefalingene i regnskapsstandardene, NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak og NRS 16 Årsberetning.

I konsernforhold vil årsberetningen for morselskaper primært knyttes til konsernforholdene ettersom det er konsernet som helhet som er viktig for investorer og andre interessenter å få utfyllende informasjon om. Morselskapets årsberetning vil derfor i betydelig grad dekke informasjonsbehovet også knyttet til datterselskapenes virksomhet. Omfanget av datterselskapenes årsberetninger vil derfor kunne tilpasses den informasjonen som er gitt i mor-

---

⁶⁹ Min understrekning

⁷⁰ NOU 2003:23 s. 262, Mine understrekninger

⁷¹ Allmennaksjeselskaper er underlagt ytterligere krav til informasjon i årsberetningen. Allmennaksjeselskaper skal gi en redegjørelse om samfunnsansvar i årsberetningen eller annet offentlig dokument som det henvises til i årsberetningen jf. regnskapsloven § 3-3c. Dersom selskapet er børsnotert skal det redegjøres for foretaksstyring, jf. regnskapsloven § 3-3b.

selskapets årsberetning. Minstekravene til datterselskapets årsberetning må imidlertid alltid være oppfylt.⁷²

2.2.3.1 Opplysninger knyttet til selskapets økonomiske stilling

Årsberetningen stiller en rekke krav til informasjon vedrørende selskapets økonomiske stilling.

2.2.3.1.1 Rettvisende bilde

Årsberetningen skal gi en rettvisende oversikt over utviklingen og resultatet av selskapets virksomhet og dets stilling, jf. regnskapsloven § 3-3 annet ledd og § 3-3a annet ledd. Kravet til å gi en rettvisende oversikt forutsetter at det gis opplysninger som er av betydning for å bedømme selskapets stilling og resultat. For små foretak innebærer dette at årsberetningen skal inneholde visse overordnede opplysninger om forretningsmessige forhold.

Selskaper som ikke regnes som små foretak etter regnskapsloven § 1-6 skal i tillegg gjøre rede for de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer som virksomheten står overfor, jf. regnskapsloven § 3-3a annet til femte ledd.

Oversikten skal være en fyllestgjørende og balansert analyse av virksomhetens utvikling og resultat, og av dens stilling, sett i lys av virksomhetens størrelse og kompleksitet. I den grad det er nødvendig, skal redegjørelsen inneholde sentrale finansielle og ikke-finansielle resultatindikatorer som er relevante for den aktuelle virksomheten, som for eksempel opplysninger om miljø- og personalsaker. Der det faller seg naturlig, skal redegjørelsen i årsberetningen inneholde henvisninger og tilleggforklaringer til de beløp som fremkommer av årsregnskapet.

Årsberetningen skal også inneholde opplysninger om finansiell risiko som er av betydning for å bedømme selskapets eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat, jf. regnskapsloven § 3-3a sjette ledd. Det skal blant annet gjøres rede for de mål og strategier som er fastsatt for styring av finansiell risiko samt selskapets eksponering mot markeds-, kreditt- og likviditetsrisiko.

2.2.3.1.2 Anvendelse av overskudd eller dekning av tap

Styret skal fremme forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap dersom dette ikke fremgår av årsregnskapet, jf. regnskapsloven §§ 3-3 fjerde ledd og 3-3a åttende ledd

---

⁷² NRS 16 Årsberetning s. 2

2.2.3.1.3 Fortsatt drift-forutsetningen

Prinsippet om at årsregnskapet skal utarbeides under en forutsetning om fortsatt drift er et av de grunnleggende regnskapsprinsippene i norsk regnskapslovgivning. Prinsippet kom inn i norsk lovgivning gjennom en implementering av det fjerde selskapsdirektiv artikkel 31 nr. 1 bokstav a og er nedfelt i regnskapsloven § 4-5. I det konsoliderte regnskapsdirektivet er bestemmelsen videreført i artikkel 6 nr. 1 bokstav a.

Prinsippet innebærer at såfremt det ikke er sannsynlig at virksomheten blir avviklet, skal årsregnskapet utarbeides under forutsetning om fortsatt drift.

I Ot.prp.nr. 42 (1997-1998) side 102 heter det følgende om fortsatt drift-forutsetningen:

” Utvalget påpeker at fortsatt drift forutsetningen dreier seg om en antakelse, og at det kan være usikkerhet knyttet til om antakelsen er riktig ”

I forbindelse med lovbehandlingen ble det reist spørsmål om fortsatt drift-forutsetningen skulle gjelde for foretaket som en helhet eller virksomhet i foretaket, ettersom et foretak kan drive ulike typer virksomhet.⁷³

”Departementet mener i likhet med Kredittilsynet og NSRF at fortsatt drift forutsetningen gjelder den relevante regnskapsenheten, som er en juridisk enhet ved selskapsregnskapet og en økonomisk enhet ved konsernregnskapet. Det betyr at fortsatt drift forutsetningen er oppfylt hvis det ikke er sannsynlig at den enheten som regnskapet gjelder, må avvikle. Det foranstående må gjelde selv om det skulle være aktuelt å avvikle et virksomhetsområde.”

2.2.3.1.4 Styrets vurdering av fortsatt drift

Ved vurderingen av om det foreligger grunnlag for fortsatt drift av virksomheten kan det tenkes tre utfall; fortsatt drift er sikkert, avvikling er sikkert og fortsatt drift er usikkert.

Dersom fortsatt drift-forutsetningen legges til grunn, skal årsregnskapet utarbeides under en forutsetning om fortsatt drift,⁷⁴ og det skal bekreftes i årsberetningen at forutsetningen er tilstede, jf. regnskapsloven §§ 3-3 tredje ledd nr. 1 og 3-3a syvende ledd nr. 1.

I forbindelse med lovbehandlingen ble det reist spørsmål om hensiktsmessigheten av bestemmelsen om å bekrefte at forutsetningen er tilstede, når forutsetningen om fortsatt drift ble lagt

---

⁷³ Ot.prp.nr. 42 (1997-1998) s. 103

⁷⁴ Jf. regnskapsloven § 4-5

til grunn. Departementet uttalte følgende om bestemmelsen i Ot.prp.nr. 42 (1997-1998) side 189:

”Departementet legger vekt på at et slikt opplysningskrav nødvendiggjør en vurdering fra styret og daglig leder m.h.t. forutsetningen om fortsatt drift. Departementet antar at dette i enkelte tilfeller vil kunne bidra til å redusere faren for tap for foretakets kreditorer og forebygge økonomisk kriminalitet. En antar videre at et eventuelt informasjonsproblem overfor utenlandske investorer bør kunne løses ved f.eks. å hen vise til lovkravet i årsberetningen. Departementet slutter seg på denne bakgrunn til utvalgets forslag om at forutsetningen om fortsatt drift skal bekreftes dersom forutsetningen er lagt til grunn for årsregnskapet.”

Ved evalueringen av regnskapsloven i 2003 inntok utvalget det samme standpunkt og henvis te til at foretak med internasjonale investorer hadde funnet en hensiktsmessig måte å kommunisere lovkravet på. Utvalget kunne heller ikke se at det forekom andre uheldige forhold som tilsa at bestemmelsen burde fjernes.⁷⁵

Når det er tvil om det foreligger grunnlag for fortsatt drift, må styret foreta en vurdering av om det er realistisk at virksomheten kan fortsette driften. I det tilfellet styret skulle komme til at det er realistisk med fortsatt drift skal regnskapet utarbeides under forutsetningen om fortsatt drift, men det skal redegjøres for usikkerheten knyttet til fortsatt drift i årsberetningen, jf. regnskapsloven §§ 3-3 tredje ledd nr. 2 og 3-3 a syvende ledd nr. 2. Dersom styret kommer til at det ikke er realistisk med fortsatt drift av virksomheten skal det utarbeides et avviklingsregnskap.

Når avvikling av virksomheten er sannsynlig eller sikkert, skal prinsippet om fortsatt drift ikke legges til grunn ved utarbeidelsen av årsregnskapet, jf. forutsetningsvis regnskapsloven § 4-5. Videre skal det i notene til årsregnskapet opplyses at avvikling er lagt til grunn i regnskapet,⁷⁶ og regnskapsloven §§ 3-3 tredje ledd nr. 4 og 3-3a syvende ledd nr. 4 krever at det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet, så fremt det ikke fremgår av notene til årsregnskapet.

2.2.3.1.5 Når inntreer plikten til å redegjøre for styrets vurdering om fortsatt drift?

Fortsatt drift-forutsetningen bygger på en antagelse om at virksomheten skal fortsette driften i en overskuelig fremtid, og er i det vesentlige en skjønnsmessig vurdering som foretas av selskapets styre.

---

⁷⁵ NOU 2003: 23 s. 264

⁷⁶ Jf. regnskapsloven § 7-2 og § 7-35

Hvorvidt styret er i tvil om det er grunnlag for fortsatt drift beror ofte på deres egen oppfatning og kunnskap om selskapets økonomi, samt hvilken indikasjon styret får fra ekstern regnskapsfører eller revisor. Forhold som kan indikere hvorvidt det er tvil om grunnlag for fortsatt drift er for eksempel negativ egenkapital, manglende evne til å betale kreditorer ved forfall, betydelige driftsunderskudd eller problemer med å oppfylle lånevilkår.⁷⁷

Utgangspunktet er at dersom det hersker tvil om fortsatt drift, skal det redegjøres for tvilen i årsberetningen, jf. regnskapsloven §§ 3-3 tredje ledd nr. 2 og 3-3a syvende ledd nr. 2.

Selskapskapitalen er av betydning for usikkerheten rundt vurderingen av forutsetningen om fortsatt drift. Om betydningen av størrelsen på egenkapitalen for vurderingen, uttalte departementet følgende i Ot.prp.nr. 42 (1997-1998) side 103:

”Departementet vil vise til at det i nye aksjelover er fastsatt at aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper skal ha en forsvarlig egenkapital ut fra virksomhetens risiko og omfang, jf. lovenes § 3-4. Videre pålegges styret en handleplikt dersom egenkapitalen må antas å være lavere enn forsvarlig. Styret skal i slike tilfeller innkalle generalforsamlingen og gi en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling og foreslå tiltak, jf. de nye aksjelovenes § 3-5. Det samme gjelder dersom det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Departementet legger til grunn at dersom egenkapitalen i aksjeselskaper eller allmennaksjeselskaper er blitt lavere enn de grensene som her framkommer, skal grunnlaget for fortsatt drift vurderes.⁷⁸ (...) Dersom det er usikkerhet knyttet til grunnlaget for fortsatt drift, skal dette etter departementets forslag opplyses i årsberetningen”

Dersom styrets handleplikt etter aksjeloven § 3-5 inntreffer, utløser dette også et opplysningskrav i årsberetningen. I henhold til regnskapsloven § 3-3 tredje ledd nr. 3 og § 3-3a syvende ledd nr. 3 skal det opplyses om hvorvidt det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets videre drift.

2.2.3.2 Øvrige opplysninger

Det stilles videre en rekke krav til årsberetningen som ikke har direkte tilknytning til den økonomiske stillingen i selskapet. Jeg skal for helhetens skyld kort nevne disse her. Hvor detaljerte opplysningene bør være er avhengig av selskapets størrelse og omfanget av virksomheten.

---

⁷⁷ NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak s. 83

⁷⁸ Mine understrekninger

2.2.3.2.1 Virksomhetens art

Årsberetningen skal inneholde opplysninger om virksomhetens art og hvor den drives, herunder opplysninger om selskapets filialer, jf. regnskapsloven § 3-3 første ledd og § 3-3a første ledd. Dersom selskapet driver flere ulike typer virksomhet, skal det gis opplysninger om hver enkelt av disse. Hvor detaljert informasjon som skal gis, må styret selv vurdere ut i fra forholdene i selskapet.

2.2.3.2.2 Forsknings- og utviklingsaktiviteter

I henhold til regnskapsloven § 3-3 andre ledd og § 3-3a andre ledd, skal det gis opplysninger om eventuelle forsknings- og utviklingsaktiviteter i selskapet. For små foretak kan det normalt gis en kort beskrivelse av blant annet hva slags type forskning- og utviklingsaktiviteter selskapet har, og progresjonen i arbeidet.

2.2.3.2.3 Arbeidsmiljø

Styret skal redegjøre for arbeidsmiljøet og eventuelle iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet, jf. regnskapsloven § 3-3 femte ledd og § 3-3a niende ledd. Det skal også opplyses om eventuelle ulykker og skader som skyldes forhold med tilknytning til virksomheten, typisk slitasje- og belastningsskader.

For selskaper som sysselsetter minst 5 årsverk i løpet av regnskapsåret skal det i tillegg opplyses om sykefraværet i selskapet. Opplysningene bør omfatte det totale sykefraværet i selskapet i regnskapsåret, og hvor stor andel sykefraværet har utgjort av den totale arbeidstiden i regnskapsåret.⁷⁹

Dersom selskapet ikke har noen ansatte, og dermed ikke noe arbeidsmiljø, skal dette oppgis i årsberetningen.⁸⁰ Dette er kun aktuelt for små foretak, jf. forutsetningsvis regnskapsloven § 1-6 første ledd nr. 3.

2.2.3.2.4 Likestilling

I henhold til regnskapsloven § 3-3 sjette ledd og § 3-3a tiende ledd skal det redegjøres for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i selskapet. Styret skal også opplyse om hvilke tiltak som er iverksatt og / eller planlagt for å fremme likestilling og forhindre forskjellsbehandling i strid med likestillingsloven.⁸¹

---

⁷⁹ NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak s. 83, NRS 16 Årsberetning s. 12

⁸⁰ NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak s. 84

⁸¹ Lov av 21. juni 2013 nr. 59 om likestilling mellom kjønnene

2.2.3.2.5 Diskriminering

I selskaper som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, skal det gis opplysninger om hvilke tiltak som er iverksatt og som planlegges iverksatt for å fremme likestilling uavhengig av etnisitet, religion og livssyn,⁸² funksjonsevne⁸³ og seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk,⁸⁴ jf. regnskapsloven § 3-3 syvende ledd og § 3-3a ellefte ledd.

2.2.3.2.6 Miljøpåvirkning

Årsberetningen skal også inneholde opplysninger om forhold ved virksomheten som kan medføre ”ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø”, samt hvilke tiltak virksomheten har iverksatt eller planlegger å iverksette for å forhindre eller redusere negative miljøvirkninger, jf. regnskapsloven § 3-3 åttende ledd og § 3-3a tolvte ledd

2.2.4 Signering og innsending av årsberetning og årsregnskap

I henhold til regnskapsloven § 3-5 første ledd skal samtlige styremedlemmer underskrive årsberetningen og årsregnskapet. Dersom selskapet har daglig leder skal daglig leder også signere. Undertegning av dokumentene innebærer en bekreftelse av at vedkommende står inne for innholdet.⁸⁵

Dersom en som har plikt til å signere årsregnskapet eller årsberetningen skulle ha innvendinger til innholdet i dokumentene, skal vedkommende undertegne med påtegnet forbehold og redegjøre for innvendingene i årsberetningen, jf. regnskapsloven § 3-5 andre ledd.

I forbindelse med lovbehandlingen ble det tatt opp om hvorvidt ansvaret for at årsberetningen og årsregnskapet ble avlagt til rett tid og i samsvar med loven, skulle knyttes direkte til styremedlemmenes signering av årsberetning og årsregnskap. I Ot.prp.nr.42 (1997-1998) side 199 uttalte Departementet følgende:

” Spørsmål om ansvar for opplysninger i årsregnskapet og årsberetningen rekker lenger enn til å bekrefte innholdet ved underskrift⁸⁶. Etter forholdene kan en person pådra seg ansvar for opplysninger i årsregnskapet og årsberetningen selv om vedkommende ikke har underskrevet dokumentene, eller en person kan pådra seg ansvar for ikke å ha underskrevet dokumentene

---

⁸² Jf. Lov av 21. juni 2013 nr. 60 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn (Diskrimineringsloven om etnisitet) § 1

⁸³ Jf. Lov av 21. juni 2013 nr. 61 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (Diskriminering- og tilgjengelighetsloven) § 1

⁸⁴ Jf. Lov av 21. juni 2013 nr. 58 om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (Diskrimineringsloven om seksuell orientering) § 1

⁸⁵ Jf. Ot.prp.nr. 42 (1997-1998) s. 199

⁸⁶ Min understrekning

til tross for at vedkommende hadde plikt til det. Departementet mener disse forhold taler mot å fastsette en regel om ansvar knyttet direkte til regelen om undertegning”

Bekreftelse av innholdet i årsberetningen og årsregnskap vil imidlertid være et moment i vurderingen av om det foreligger personlig ansvar for opplysninger gitt i årsberetningen eller årsregnskapet, dersom informasjonen viser seg å være feil.

Årsberetningen og årsregnskapet skal sendes til Regnskapsregisteret en måned etter at årsberetningen og årsregnskapet er godkjent av generalforsamlingen, jf. regnskapsloven § 8-2.⁸⁷

2.2.5 Oppsummering

Årsberetningen og årsregnskapet skal gjøre rede for den reelle økonomiske situasjonen i selskapet. I det tilfelle det foreligger forhold som har svekket den økonomiske stillingen i selskapet slik at handleplikten etter aksjeloven § 3-5 inntreffer, skal styret i årsberetningen gjøre rede for hvilke tiltak som er besluttet eller iverksatt. Styret er også forpliktet til å opplyse om eventuell tvil om hvorvidt selskapet kan fortsette virksomheten, samt gjøre rede for usikkerheten. Dersom det er besluttet at selskapet skal oppløses, eller styret finner at det ikke lenger er realistisk at selskapet kan fortsette virksomheten, skal styret opplyse om dette i årsberetningen og det skal utarbeides et avviklingsregnskap.

Selskapene har plikt til å offentliggjøre regnskapsinformasjonen ved innsending til Regnskapsregisteret. Det er en rekke grupper som har interesse av slik informasjon, herunder selskapets medkontrahenter som leverandører og kreditorer, og enhver har anledning til å hente ut regnskapsinformasjon fra Regnskapsregisteret.

Det kan imidlertid reises spørsmål om hvorvidt styrets opplysningsplikt vedrørende selskapets økonomiske stilling overfor medkontrahenter eller kreditorer er oppfylt ved innsendelsen av årsregnskapet med styreberetningen til Regnskapsregisteret.

Aksjeloven pålegger ikke styret noen alminnelig plikt til å opplyse medkontrahenter eller kreditorer, som ikke er aksjonærer, om selskapets økonomiske stilling. En slik opplysningsplikt må i så tilfelle følge av alminnelige kontraktsrettslige prinsipper.

---

⁸⁷ Jf. Ot.prp.nr. 42 (1997-1998) s. 241

2.3 Opplysningsplikt i kontraktsforhold

I kontraktsretten er det et alminnelig ulovfestet prinsipp om gjensidig lojalitet i kontraktsforhold. Kjernen i prinsippet er *”krav[et] til aktsom og lojal opptreden”*.⁸⁸

Lojalitetsprinsippet gjelder i alle fasene av et kontraktsforhold, jf. Rt 1988 s. 1078 (A/S Skipsgaranti), hvor retten på side 1084 uttalte at:

”kravet til aktsomhet og lojalitet må gjelde ikke bare ved stiftelsen av (...) forpliktelsen, men så lenge forpliktelsen består”.

Utgangspunktet i norsk kontraktsrett er at partene bærer risikoen for sine egne forutsetninger og forventninger.⁸⁹ Unntaket er når en part har plikt gi den andre part opplysninger fordi det ville vært illojalt å ikke opplyse om forholdene. Kravet til aktsom og lojal opptreden betyr dermed at en ikke kun kan ivareta sine egne interesser, men til en viss grad også må ivareta motpartens interesser. Hvor langt denne plikten strekker seg er avhengig av hvem det er som inngår avtalen, det vil si om det er forbrukere eller profesjonelle aktører.

Opplysningsplikten gjelder generelt i alle kontraktsforhold, men omfatter kun forhold som man kjente eller burde kjenne til. Det må for det første dreie seg om omstendigheter og konkrete forhold, og ikke antakelser. For det andre er det vilkår om at det må være en opplysning av betydning eller et vesentlig forhold.⁹⁰

Til sist må det foretas en helhetsvurdering av om det er illojalt å holde opplysningene tilbake. Ved vurderingen om det er illojalt å holde opplysningene tilbake må det ses hen til kontraktsforholdets art, altså partenes stilling samt hvorvidt det er en sentral og avgjørende opplysning.

2.3.1 Styrets plikt til å opplyse om selskapets økonomiske stilling

Spørsmålet om hvorvidt styret har en plikt til å opplyse medkontrahenten om selskapets økonomiske situasjon kommer kun på spissen når den økonomiske stillingen i selskapet er sviktende. Videre er det klart at en slik opplysningsplikt kun er relevant når selskapet og medkontrahenten har inngått en avtale om kredittkjøp. Dersom det er inngås en avtale etter kontant-

---

⁸⁸ Jf. Rt. 1988 s. 1078 (A/S Skipsgaranti). Se også The International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT): Principles of International Commercial Contracts art. 1.7 (1): *”Each party must act in accordance with good faith and dealing in international trade”* og The Principles of European Contract Law (PECL) art. 1:201 (1).

⁸⁹ Se bl.a. Rt. 2002 s.1100 (Bodum) og Rt. 1995 s. 1460

⁹⁰ Jf. Rt 1995 s. 1460 hvor et salg av aksjer i et ingeniørselskap ble kjent ugyldig på grunn av en patentsøknad som ville ha betydning for kjøperen. Retten kom til at avtalen ikke var bindende ettersom opplysningene ville påvirket om salget i det hele tatt ville blitt gjennomført, og eventuelt til hvilken pris.

prinsippet, vil ikke medkontrahenten risikere å lide noe tap ettersom ytelsene utveksles samtidig.

Opplysningene skal gi medkontrahenten mulighet til å ivareta sine interesser ved å gi ham mulighet til å ta et informert valg om hvorvidt han vil binde seg rettslig. Det er på det rene at dersom styret har gitt medkontrahenten fullstendige opplysninger om selskapets økonomiske situasjon ved avtaleinngåelsen, må det kunne legges til grunn at medkontrahenten har akseptert den foreliggende risiko ved å inngå avtale med et selskap med sviktende økonomi.⁹¹

Det første spørsmålet er hvorvidt medkontrahenten har en alminnelig plikt til å innhente opplysninger om selskapets kredittverdighet før avtaleinngåelsen.

Kredittgivning innebærer i utgangspunkt en risiko for at medkontrahenten ikke innfrir sine fordringer. I *Aktieselskaber og Anpartsselskaber* (1986)⁹² uttaler Gomard blant annet at:

*”Kreditrisiko er en almindeligt kendt og en uundgåelig del af risikoen ved at drive virksomhed. Kreditorerne må selv skaffe sig eller bede medkontrahenten selv eller andre om oplysning om hans kreditværdighed som debitor. Egnede oplysningskilder er bl.a. sidste årsregnskab, (...)”*⁹³

I LF-2005-10724 (Frostatting) ga retten uttrykk for et lignende synspunkt og uttalte at:

”[i] forretningsmessige forhold vil motpartens betalingsevne/vilje normalt representere en kalkulert og alminnelig risiko, hvor undersøkelser og vurderinger vil måtte påhvile den som ønsker å inngå avtale eller oppta forretningsforbindelse.”

Undertiden kan det også være omstendigheter som tilsier at medkontrahenten burde innhente opplysninger om selskapets økonomiske stilling. Selskapets økonomiske problemer kan for eksempel være allment kjent gjennom mediedekning.

Spørsmålet om hvorvidt medkontrahenten har en undersøkelsesplikt ble berørt i Rt. 1938 s. 129. En disponent for et skipsaksjeselskap hadde unnlatt å informere verkstedet om at selskapet var insolvent ved inngåelsen av avtale om reparasjon av et skip. Flertallet la til grunn at ettersom det forelå en langvarig forretningsforbindelse og et utpreget tillitsforhold mellom

---

⁹¹ Jf. Rt 1939 s. 679. Se også LE-2009-97686 (Eidsivating) og LG-2012-86908 (Gulating)

⁹² Se s. 321

⁹³ Se også Rt. 1991 s. 119 hvor retten gir sin tilslutning til Gomard sine generelle uttalelser.

partene, var det ingen grunn til å bearbeide verkstedet for ikke å ha innhentet informasjon om selskapets økonomiske stilling før det påtok seg reparasjon av selskapets skip.

I LG-2012-86908 (Gulating) henviste retten til overnevnte Høyesterettsdom og uttalte at *”det antageligvis må legges til grunn at [medkontrahenten] ikke har noen generell undersøkelsesplikt vedrørende [s]elskapets økonomiske forhold”*

Selv om det i utgangspunktet vil være fornuftig å innhente opplysninger om selskapets økonomi før en inngår en avtale på kreditt, vil det kunne anses som urimelig å pålegge medkontrahenten en generell undersøkelsesplikt vedrørende selskapets økonomiske stilling. Det er et alminnelig prinsipp i kontraktsretten at avtaler skal holdes, og selskapet er i egenskap av å være part prinsipielt ansvarlig for oppfyllelse av kontrakten i forhold til sin medkontrahent.

I rettspraksis synes det for øvrig å legges til grunn at medkontrahentens unnlattelse av å foreta undersøkelser av selskapets økonomiske stilling ikke fritar selskapet – og dermed styremedlemmene – fra opplysningsplikten, hvilket trekker i retning at det ikke foreligger en alminnelig plikt til å foreta selvstendige undersøkelser av medkontrahentens økonomi.⁹⁴ I LB-2012-204471 (Borgarting) anførte saksøkte styremedlem at varslingsplikten var ivaretatt idet selskapets økonomiske stilling var å finne i Regnskapsregisteret. Til dette uttalte lagmannsretten blant annet at:

”[å]vise til at selskapets økonomiske stilling var å finne i Regnskapsregisteret i Brønnøysund kan følgelig ikke frita [styremedlemmet] for ansvaret han pådro seg ved å unnlate å gjøre [medkontrahenten] oppmerksom på selskapets økonomiske situasjon.”

Retten bemerket for øvrig at innberetningene for det foregående regnskapsår ikke var tilgjengelig i Regnskapsregisteret før dagen etter avtaleinngåelsen.

I de fleste tilfeller vil det også ha skjedd en negativ utvikling i selskapets økonomi etter avleggelsen av årsregnskapet og årsberetningen. På bakgrunn av ovennevnte legges det dermed til grunn at selskapets medkontrahenter ikke har noen alminnelig undersøkelsesplikt vedrørende selskapets økonomiske stilling.

---

⁹⁴ Se f. eks LB-2013-170795 (Borgarting)

2.3.1.1 Opplysningsplikt når styret har lagt til grunn at det ikke er grunnlag for fortsatt drift

Dersom styret har lagt til grunn i årsberetningen at det ikke lenger er realistisk at virksomheten kan fortsette driften, skal selskapet i utgangspunktet avvikles. Beslutning om avvikling skal imidlertid fattes av generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 16-1. I så tilfelle skal et avviklingsstyre erstatte daglig leder og styret.⁹⁵ Avviklingsstyret er underlagt reglene i aksjeloven kapittel 6, herunder forvaltingsplikten og tilsynsplikten. Selskapet kan fortsette virksomheten i den grad det er hensiktsmessig for gjennomføringen av avviklingen, jf. aksjeloven § 16-5 andre ledd.

Det må kunne legges til grunn at dersom det er besluttet avvikling er det klart at dersom selskapet ikke har tilstrekkelige midler til å dekke medkontrahentens fordring, vil det være illojalt å inngå en avtale på kreditt uten å informere medkontrahenten om selskapets stilling. Det samme vil gjelde dersom styret har lagt til grunn at det ikke lenger er realistisk at virksomheten kan fortsette driften, men det ikke formelt er besluttet avvikling.

I LF-2005-10724 (Frostating) hadde et skipsaksjeselskap inngått avtale om kjøp av en akselgenerator på kreditt i juni 2003. Selskapet gikk konkurs og medkontrahenten krevde erstatning fra et av selskapets styremedlemmer. Saksøkte var daglig leder i selskapet samt enesaksjonær i morselskapet. I årsberetningen for 2002 fremgår det at forutsetningene for et godt resultat for 2003 var endret grunnet et betydelig tap i forbindelse med et engasjement i første halvdel av 2003, samt at over 50 prosent av selskapets egenkapital var tapt. Styret opplyste imidlertid om at det ikke var inntrådt forhold av vesentlig betydning for regnskapet etter regnskapsårets utgang av betydning for bedømmelsen av selskapet. Regnskapet var utarbeidet under forutsetning for fortsatt drift. I revisjonsberetningen datert samme dato som årsberetningen uttalte revisor at det er "vesentlig usikkerhet om fortsatt drift" og henviser til styrets redegjørelse i årsberetningen. Årsberetningen og regnskapet ble behandlet av selskapets styre og generalforsamling fire dager før avtaleinngåelsen.

På samme tidspunkt hadde saksøkte styremedlem vært i kontakt med selskapets bankforbindelse og forhandlet frem en avtale hvor selskapets hovedaktiva, og det eneste aktiva som kunne generere inntekter i fremtiden, skulle selges ut av selskapet. I retten forklarte selskapets bankforbindelse at styremedlemmet hadde et sterkt ønske om å overføre selskapets hovedaktiva til et nystiftet selskap, hvor han også var aksjonær, for "å starte på ny med blanke ark". Lagmannsretten la til grunn at selskapet i realiteten var under avvikling ved avtaleinngåelsen.

---

⁹⁵ Jf. aksjeloven § 16-2

Retten mente at selskapet befant seg i en *”så ekstraordinær situasjon”* ved avtaleinngåelsen at styremedlemmet hadde plikt til å informere medkontrahenten om den økonomiske situasjonen i selskapet dersom han på vegne av selskapet ønsket å oppnå usikret kreditt.

Dersom styret har lagt til grunn at det ikke lenger er realistisk at virksomheten kan fortsette driften, er det etter min mening klart at dersom selskapet ikke har tilstrekkelige midler til å dekke medkontrahentens fordring, er det illojalt å inngå en avtale på kreditt. Styret må i så tilfelle ha plikt til å informere medkontrahenter dersom de forutsetter at det ikke lenger er grunnlag for fortsatt drift. Dette må gjelde uavhengig av om det fremkommer av selskapets offentlig tilgjengelige regnskapsinformasjon eller ikke.

2.3.2 Når inntretr styrets plikt til å opplyse om selskapets sviktende økonomi?

Spørsmålet om når opplysningsplikten inntretr beror på en avveining av selskapets og medkontrahentens interesser.

I utgangspunktet er det styret i det selskap hvor økonomien svikter som er nærmest til å vurdere hvorvidt det er realistisk at selskapet vil kunne oppfylle sine forpliktelser ved forfall.⁹⁶ Aarum uttaler blant annet at *”ledelsens behov for å arbeide i det stille for å forsøke å redde et selskap som er økonomisk vanskeligstilt, bør ivaretas ved fastleggingen av tidspunktet for inntreden av styrets plikt til å forhindre at avtalen inngår, eventuelt å opplyse om selskapets økonomi.”*⁹⁷

I RG 1994 s. 420 hadde styreleder og styremedlem inngått en avtale om leie av forretningslokaler uten å opplyse utleier om den økonomiske situasjonen i selskapet. Selskapet måtte flytte fra sine dyre lokaler på Aker Brygge på grunn av høy husleie. Ved fraflytningen måtte selskapet blant annet selge inventar for kroner 400.000 og regnskapsporteføljer for kroner 400.000 for å dekke utestående leie på Aker Brygge. Selskapets bankforbindelse måtte dekke leieoppgjøret med 1,5 millioner kroner. I forbindelse med rettsaken kom det frem at selskapet hadde flere utestående gjeldsposter, blant annet skyldig skatt, samtidig som selskapets kassakreditt var uttømt. Lagmannsretten la til grunn at selskapets økonomi var i en slik forfatning, at styremedlemmene pliktet å gi medkontrahenten i alle fall en viss informasjon om situasjonen før husleiekontrakten ble inngått. Retten uttalte blant annet at: *”det ikke [er] nødvendig å ta definitivt stilling til om det allerede da direkte forelå insolvens. Det er nok å fastslå at stillingen i allefall var så vidt prekær at faren for mislighold av husleiekontrakten var betydelig.”*

---

⁹⁶ Aarum (1994) s. 550

⁹⁷ ibid. s. 551.

Retten bemerket for øvrig de saksøktes anførsler om at kontrakten var et fornuftig skritt for å ivareta selskapets interesser, og at styremedlemmene således oppfylte de plikter de hadde etter aksjeloven (1976) § 8-7⁹⁸, og uttalte at: ” om det enn kunne være i [selskapets] interesse å prøve den sjanse som fortsatt drift i de nye, billigere lokaler ga, hadde man ikke dermed rett til å utsette en medkontrahent for den motsvarende risiko.”⁹⁹

Styret har som hovedregel ikke noen alminnelig plikt til å opplyse om selskapets økonomiske situasjon så lenge selskapet er solvent.¹⁰⁰ Årsaken er at selskapet i slike tilfeller vil ha tilstrekkelig midler til å dekke sine forpliktelser.

Spørsmålet er om opplysningsplikten inntreffer på det tidspunkt selskapet objektivt sett er insolvent.

Dersom selskapet er insolvent har det verken evne til å innfri sine forpliktelser ved forfall¹⁰¹ eller tilstrekkelige midler til å dekke selskapets gjeld, jf. Lov av 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) § 61. Medkontrahenten vil således utsettes for en ikke ubetydelig risiko for at selskapet ikke kan innfri sine forpliktelser dersom selskapet er insolvent ved avtaleinngåelsen. I utgangspunktet har et insolvent selskapet plikt til begjære åpning av gjeldsforhandling eller konkurs, dersom selskapet klart går med tap og det selskapet ikke vil kunne innfri sine forpliktelser innen rimelig tid, jf. Lov av 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven 2005) § 407¹⁰².

Ifølge Aarum kan tenkes at det skal mer til enn at selskapet er insolvent før styrets opplysningsplikt inntreffer. Dette begrunnes i at styret i et visst tidsrom etter selskapet er blitt insolvent, må få tid til å forsøke å redde selskapet.¹⁰³

I praksis er det lagt til grunn at man har en ”rimelig tid” etter insolvens har inntrådt til å redde selskapet. Hva som anses som ”rimelig tid” synes å bero på en vurdering av om videre drift er forsvarlig og om det foreligger et ”begrunnet håp” om videre drift.¹⁰⁴ Hvorvidt det er begrunnet håp om videre drift må basere seg på en ”normal forretningsmessig vurdering.”¹⁰⁵

---

⁹⁸ Lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (opphevet). Nåværende aksjelov §§ 6-12 og 6-13

⁹⁹ På s. 428-429

¹⁰⁰ Aarum (1994) s. 537 med henvisninger

¹⁰¹ Det forutsettes at betalingsudyktigheten ikke er forbigående

¹⁰² Sml. Lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (opphevet) § 284

¹⁰³ Aarum (1994) s. 542

¹⁰⁴ Se f. eks. Rt. 1975 s. 198, RG 2007-1625 (Bømmeløy) og LB-2008-704 (Borgarting)

¹⁰⁵ Jf. Rt. 1991 s. 119

Bernhard Gomard legger til grunn at:¹⁰⁶

”[e]n virksomheds ledelse er (...) berettiget til at kæmpe for at bevare selskabet og for at undgå betalingsstandsning og konkurs, sålænge det er en rimelig chance for, at dette kan lykkes, (...), også i tilfælde hvor håbet om, at selskabet kunne ride stormen af, måtte betegnes som spinkelt, men dog ikke helt urealistisk.”

I LB-2008-704 (Borgarting) gikk det 9 ½ måned fra selskapet objektivt var insolvent til det ble begjært oppbud. Etter en konkret vurdering la lagmannsretten til grunn at det var begjært oppbud innen rimelig tid. Retten la vekt på at styrelederen hadde opptrådt aktivt for å redde selskapet, ved blant annet ved å skyte inn kapital i selskapet og gå inn i forhandlinger med interesserte aktører. Det ble også lagt vekt på at selskapet på kort tid hadde snudd den negative utviklingen, og så vidt gått i pluss.

I forsøket på å redde selskapet må styret kunne inngå avtaler for å bedre den økonomiske situasjonen i selskapet. I utgangspunktet vil sjansen for å lykkes med å bedre den økonomiske situasjonen i selskapet som regel være større dersom ledelsen får arbeide i det stille,¹⁰⁷ etter som medkontrahenter og kreditorer kan være skeptiske til å inngå avtaler med et insolvent selskap.

I LG-2007-119889 (Gulating) uttalte retten blant annet at *”[h]vor det er et berettiget håp om fortsatt drift bør det som et utgangspunkt ikke stilles for strenge krav til informasjonsplikten.”* Selskapet vil dermed kunne dra fordel dersom det ikke pålegges opplysningsplikt ved inntreden av insolvens.

Hensynet til medkontrahenten tilsier imidlertid at styret har plikt til å opplyse om at selskapet er insolvent ved avtaleinngåelsen.

Ro uttaler i sin artikkel ”Konkursboet eller enkeltkreditorers erstatningskrav” s. 240 at:¹⁰⁸

”Dersom man vet at selskapet er insolvent (eller burde vite dette) og at konkurs er en ikke usannsynlig utvei, bør man ikke kjøpe på kreditt. Det skal derfor i en slik situasjon ikke så

---

¹⁰⁶ Gomard (1986) s. 321

¹⁰⁷ Aarum (1994) s. 542 og Gomard (1986) s. 321

¹⁰⁸ Publisert i Lov og Rett 1994 s. 233-241

meget til før tillitsmenn som kontraherer på vegne av selskapet, pådrar seg personlig ansvar dersom de ikke gjør medkontrahenten kjent med selskapets stilling.”

I LH-1994-379 (Hålogaland) hadde daglig leder og styremedlem godkjent og avtalt kredittkjøp fra en underleverandør. Underleverandøren fikk ikke oppgjør da selskapet gikk konkurs. Retten la til grunn at selskapet i realiteten drev på kreditors regning, med andre ord var insolvent, og uttalte at:

”Når selskapet i en slik situasjon velger å fortsette driften, ut fra en vurdering av at dette vil være til kreditorenes samlede fordel, må man samtidig opptre slik at ikke nye kreditorer påføres tap eller utsettes for en større tapsrisiko enn man normalt må regne med i forretningslivet.”

I LB-1994-2122 (Borgarting), LG-2006-116552 (Gulating) og LG-2007-119889 (Gulating) ble det lagt til grunn at opplysningsplikten inntreffer ved insolvenstidspunktet.

I LB-2013-170795 (Borgarting) uttalte retten at det var *”illoyalt og uforsvarlig å kjøpe verkstedtjenester på kreditt i en situasjon der [selskapet] var åpenbart insolvent, og hvor styret måtte forstå at det var stor risiko for at fakturaene ikke ville bli betalt. Styret burde i tilfelle ha informert [medkontrahenten] om selskapets stilling.*”

Ettersom selskapet ved inntreden av insolvens ikke er i stand til å innfri medkontrahentens fordring, vil det etter min mening være klart at det er illoyalt å inngå en avtale om kredittkjøp uten å opplyse om selskapets situasjon. Dette må også være tilfellet der styret innvilges et visst tidsrom for å redde selskapet. I Borgarting lagmannsretts avgjørelse avsagt 15. september 2008 (LB-2008-704) la retten blant annet vekt på styrelederens åpenhet overfor selskapets kreditorer i vurderingen om det var ansvarsbetingende å utsette å begjære konkurs i forsøk på å redde selskapet. Når selskapet er insolvent og styret må forstå at det er stor sannsynlighet for at selskapet ikke kan innfri forpliktelsene, bør styret ha plikt til å varsle selskapets medkontrahenter. På bakgrunn av ovennevnte legges det til grunn at styrets opplysningsplikt inntreffer på det tidspunkt selskapet blir insolvent.

2.4 Oppsummering

Utover de opplysningene styret plikter å gi i årsberetningen, har styret en ulovfestet opplysningsplikt vedrørende selskapets økonomiske stilling. Opplysningsplikten inntreffer på det tidspunkt selskapet blir insolvent, og styret burde forstått eller forsto at selskapet ikke ville være i stand til å innfri sine forpliktelser ved forfall. Styret plikter også informere selskapets medkontrahenter dersom styret legger til grunn at det ikke er grunnlag for fortsatt drift og dersom selskapet er under avvikling.

3 Erstatningsansvaret

3.1 Aksjeloven § 17-1

Styremedlemmers erstatningsansvar er en kodifisering av det alminnelige uaktsomhetsansvaret (den ulovfestede culpanormen) på et bestemt område. De generelle reglene om styrets erstatningsansvar finner man i aksjelovens kapittel 17.¹⁰⁹ Videre oppstiller aksjeloven en rekke spesielle ansvarsregler knyttet til konkrete pliktbestemmelser.¹¹⁰

I henhold til aksjeloven §17-1 kan styremedlemmer bli erstatningsansvarlige overfor selskapet, aksjonærene og utenforstående tredjemenn for skade disse påføres ved at styremedlemmet forsettlig eller uaktsomt begår feil under utøvelsen av styrevervet. Som hovedregel vil dette normalt være ansvar for beslutninger truffet av styret som organ, eventuelt ansvar for beslutninger som styret har unnlatt å treffe.

Erstatningsansvaret er i hovedsak begrunnet i reparasjons- og prevensjonshensyn. Styremedlemmenes erstatningsansvar vil ha en reparerende effekt ettersom skadelidte gjennom dekning av sitt økonomiske tap som hovedregel skal stilles som om skaden ikke har skjedd. Ettersom styremedlemmene står økonomisk ansvarlige for sine handlinger, vil styreansvaret også kunne ha en forebyggende effekt og medføre at styremedlemmene opptrer mer aktsomt.

Foruten hensynet til reparasjon og prevensjon, vil det at styremedlemmene er personlig ansvarlig for brudd på plikt- og handlingsnormene virke tillitvekkende for ikke bare kreditorer og medkontrahenter, men også allmennheten.

Styreansvaret er i utgangspunktet et individuelt ansvar,¹¹¹ noe som innebærer at man må foreta en konkret vurdering av hvert enkelt styremedlems handlemåte for å avgjøre om ansvarsvilkårene for den enkelte er innfridd. Dette innebærer at de ulike medlemmene i styret kan vurderes ulikt på bakgrunn av for eksempel deres rolle i styret, deres kompetanse på visse områder eller deres vurdering av den enkelte sak. Selskapets styreleder sitter ofte inne med mer informasjon enn de andre styremedlemmene, og man ser at erstatningssøksmålene ofte retter seg mot styreleder.

---

¹⁰⁹ Lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (opphevet) kap. 15

¹¹⁰ Se bla. aksjeloven §§ 2-19, jf. § 10-9 (2) if., 3-7 (2) og 9-7 (2).

¹¹¹ Jf. Rt. 1930 s. 533 og Rt. 1991 s. 835

Tidspunktet for ansvarsvurderingen er da selve handlingen eller unnlatelsen fant sted.¹¹² Erstatningskravet kan følgelig fremmes etter at styremedlemmene har fratrådt vervet såfremt kravet ikke er foreldet i henhold til foreldelsesloven¹¹³.

I praksis vil vilkårene for erstatning ofte være oppfylt for flere av styremedlemmene samtidig. I det tilfellet flere styremedlemmer holdes ansvarlig for samme skade hefter de solidarisk, jf. Lov av 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeerstatningsloven) § 5-3. Skadelidte står imidlertid fritt til å velge hvem av de ansvarlige styremedlemmene han vil søke dekning hos og kan gå på et styremedlem for det fulle ansvar.¹¹⁴

Styremedlemmet blir kun ansvarlig for skade som det volder ”i den nevnte egenskap”, jf. aksjeloven § 17-1 første ledd. Ordlyden ble endret ved lovendring 2006/88¹¹⁵ fra skade som styremedlem volder ”under utførelsen av sin oppgave”. Endringen var kun språklig begrunnet og ikke ment å innebære noen realitetsendring.¹¹⁶ Skade som man volder som privatperson faller dermed utenfor bestemmelsens anvendelsesområde.

I et konkret tilfelle kan det bli avgjørende om en person rent faktisk har fungert som styremedlem selv om de formelle kravene om valg og registrering av styremedlemmer ikke er fulgt.¹¹⁷ Styremedlemmer skal velges med alminnelig flertall av generalforsamlingen,¹¹⁸ og styrets medlemmer skal registreres i Foretaksregisteret, jf. Lov av 21. juni 1985 nr. 17 om registrering av foretak (foretaksregisterloven) § 3-1 første ledd nr. 4. Erstatningsansvar etter aksjeloven § 17-1 gjelder tilsvarende for styrets varamedlemmer dersom de har fungert som styremedlemmer.¹¹⁹ Likeledes må erstatningsreglene også gjelde for medlemmer av et avviklingsstyre.

I de tilfellene der styremedlemmets handlemåte også kan utløse et straffansvar, vil ikke en eventuell straffeforfølgelse medføre at det ikke samtidig kan fremmes et erstatningskrav mot styremedlemmet.¹²⁰

---

¹¹² Jf. Rt. 1991 s. 119

¹¹³ Lov av 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer

¹¹⁴ Jf. Rt. 1972 s. 1323

¹¹⁵ Lov av 15. desember 2006 nr. 88 om endringer i aksjelov

¹¹⁶ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 114

¹¹⁷ Aarum (1994) s. 68

¹¹⁸ Jf. aksjeloven § 6-3, jf. § 5-17 (2)

¹¹⁹ Jf. aksjeloven § 6-9, se også LG-2008-39560 (Gulating)

¹²⁰ Jf. TOSLO-2004-55053 Finance Credit saken (Oslo tingrett)

Styremedlemmers erstatningsansvar er som nevnt over en lovfestet presisering av det alminnelige uaktsomhetsansvaret. Bestemmelsen i aksjeloven er imidlertid ikke uttømmende. De alminnelige vilkårene for erstatningsansvar må være oppfylt for at ansvar skal ilegges etter bestemmelsen.¹²¹ De tre grunnleggende vilkårene for erstatning er at det er oppstått en erstatningsmessig skade / økonomisk tap, at det foreligger ansvarsgrunnlag og adekvat årsakssammenheng. Vilårene er kumulative.

3.2 Ansvarsgrunnlag

Styremedlemmers erstatningsansvar er et skyldsansvar (culpaansvar). Culpavurderingen består av objektive og subjektive betingelser eller elementer. Det må foreligge en objektivt sett uforsvarlig og/eller rettstridig adferd, og denne må tilregnes styremedlemmet uaktsom.¹²² I vurderingen må det tas utgangspunkt i hvordan situasjonen fremsto på det tidspunktet styremedlemmet fattet den aktuelle beslutningen.¹²³ At det i ettertid kan konstateres at styremedlemmenes opptreden har forårsaket skade, er ikke ensbetydende med at styremedlemmene på beslutningstidspunktet opptådte uforsvarlig og uaktsomt.¹²⁴

3.2.1 Objektive betingelser

Det objektive ansvarselementet består i hovedsak av å kartlegge hvorvidt styremedlemmet har brutt en pliktregel eller handlingsnorm. Både handlinger og unnlatelser omfattes.¹²⁵ Spørsmålet om styremedlemmets handling eller unnlatelse objektivt sett er uforsvarlig må løses på bakgrunn av lov, sedvane, alminnelig rettsoppfatninger eller reelle hensyn.¹²⁶

Det er således ingen forutsetning for ansvar at bestemmelser i aksjeloven eller selskapets vedtekter ikke er overholdt. Det samme må for øvrig gjelde for overtredelse av bestemmelsene i regnskapsloven. Tilsidesettelse av bestemmelser i lov eller vedtekter vil imidlertid være et sentralt utgangspunkt i vurderingen av hvorvidt styremedlemmets handling er uaktsom.¹²⁷

Det forutsettes likevel at ikke enhver opptreden i strid med lov eller vedtekter nødvendigvis vil være ansvarsbetingende.¹²⁸

---

¹²¹ Se Marthinussen/Aarbakke (1996) s. 578 og Aarum (1994) s. 70 flg.

¹²² Aarum (1994) s. 187

¹²³ Se bl.a. Rt. 1931 s. 498, Rt. 1975 s. 198 og Rt 1979 s. 46

¹²⁴ Lødrup (2009) s. 655

¹²⁵ Se bl.a. RG 2013 s. 1401 (Borgarting) og LB-2008-45086 (Borgarting)

¹²⁶ Aarum (1994) s.189

¹²⁷ Aarbakke mfl. (2012) s. 905

¹²⁸ Andenæs (2006) s. 655

Det må også legges til grunn at ikke enhver feilvurdering eller kritikkverdig opptreden er erstatningsmessig uforsvarlig.¹²⁹

3.2.1.1 Ansvar for opplysninger gitt i årsberetningen og årsregnskapet

Det er på det rene at styremedlemmene kan holdes ansvarlige for å ha gitt positive uriktige opplysninger om selskapets økonomiske situasjon. I Rt 1933 s.115 ble det reist erstatningskrav som følge av villedende opplysninger. Bakgrunnen for kravet var at regnskapene långiveren ble fremvist var uriktige. Styremedlemmene hadde ikke hatt noe selvstendig kontakt med långiveren, men hadde godkjent regnskapene som inneholdt uriktige opplysninger. Flertallet i Høyesterett uttalte at:

” Forholdet er derfor her, at ingeniør Kielland gjør gjeldende et særkrav bygget paa, at han er blitt vil ledet av uriktige regnskaper¹³⁰ og av den grunn har innlatt sig paa at laane selskapet de 30.000 kroner, som for den vesentligste del er tapt.

Høiesterett antar, at ingeniør Kielland maa ha adgang til at kreve sitt tap erstattet av styremedlemmene, forsaavidt deres forhold har vært saadant, at det efter almindelige erstatningsrettslige grunnsetninger medfører erstatningsplikt overfor ham.”

Etter rettens mening måtte et erstatningskrav i så tilfelle bygge på at regnskapene som ble fremlagt var så uriktige at långiveren ble ført bak lyset, og at de saksøkte styremedlemmene hadde utvist et ”saa forsømmelig forhold” at de måtte være personlig ansvarlig for tapet. Høyesterett vurderte imidlertid ikke om det forelå en slik erstatningsplikt, men opphevet byrettens dom, og hjemviste saken til ny behandling.

Styremedlemmer kan videre pådra seg ansvar dersom de ikke har gitt fullstendige opplysninger i forbindelse med årsberetningen som sendes til Regnskapsregisteret. I en avgjørelse fra Borgarting lagmannsrett (LB-1995-3002) reiste ca. 100 innlånskreditorer til investerings-selskapet AS Investa krav om erstatning mot selskapets styre (og revisor) under henvisning til villedende regnskaper. Lagmannsretten var enig i at regnskapene ikke ga så fullstendige opplysninger som var nødvendig etter aksjeloven (1976) § 11-12. Dette fordi det forelå et kryss-eierskap mellom selskapene i Investa-systemet, noe som ikke var tilstrekkelig opplyst i årsberetningen. Krysseiet medførte også at selskapets egenkapital i realiteten var tilnærmet 1 milliard kroner lavere enn opplysningene i årsregnskapet tilsa. Retten bemerket innledningsvis at den generelle erstatningsregelen ikke gir noen veiledning for hvilke typer handlinger som kan føre til erstatningsplikt, men presiserte at:

---

¹²⁹ I.c.

¹³⁰ Min understrekning

” Det er imidlertid utvilsomt at styret, som blant annet etter aksjeloven (1976)¹³¹ § 8-7¹³² skal påse at ”bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll”, kan bli holdt til ansvar for feil i selskapets årsoppgjør og ved avgivelse av annen regnskapsinformasjon til omverdenen.”

De saksøkte i Investa-saken ble imidlertid frifunnet idet lagmannsretten fant at det ikke var årsakssammenheng mellom forsømmelsen og innlånskreditorenes tap.

Videre er det klart at styret kan holdes personlig ansvarlig dersom de ved avtaleinngåelsen unnlater å opplyse medkontrahenten om at den økonomiske situasjon i selskapet er dårlig.¹³³ Hensynet bak erstatningsreglene som følge av brudd på opplysningsplikten er at selskapet, og i forlengelsen dets kreditorer, ikke skal tjene på en avtale medkontrahenten etter all sannsynlighet ikke ville inngått om han ved avtalens inngåelse hadde fått opplysninger om selskapets økonomi.¹³⁴

3.2.2 Subjektive betingelser

Den subjektive siden av vurderingen inneholder en konkret vurdering av om styremedlemmet har utvist skyld. I henhold til aksjeloven § 17-1 er skyldkravet for ansvarsbetingende handlinger eller unnlatelser for styremedlemmer ”forsett eller uaktsomhet”.

3.2.2.1 Styremedlemmets forsett

Den alminnelige erstatningsrettslige forståelsen av vilkåret om forsett, er at skaden er voldt forsettlig dersom skadevolderen har regnet med at skaden med sikkerhet ville inntre som en følge av handlingen, eller at det det var sannsynlighetsovervekt for det.¹³⁵

En forsettlig ansvarsbringende handling kan for eksempel være at styret bevisst fremlegger uriktige eller mangelfulle regnskapsopplysninger i forbindelse med en lånesøknad, eller godkjenner et manipulert årsregnskap, ettersom en avtale med kreditoren ikke ville kommet i stand dersom den reelle økonomiske stillingen i selskapet hadde vært kjent.¹³⁶

---

¹³¹ Min presisering.

¹³² Nåværende aksjelov § 6-12 tredje ledd.

¹³³ Jf. Rt. 1938 s. 129, Rt. 1975 s. 198, Rt. 1991 s. 119. Se også RG 1994 s. 420, LF-2005-10724 (Frostating), LG-2007-119889 (Gulating)

¹³⁴ Aarum (1994) s. 526

¹³⁵ Lødrup (2009) s. 129

¹³⁶ Se f. eks TOSLO-2004-55053 Finance Credit (Oslo tingrett)

I LB-2006-139384 (Borgarting) kom lagmannsretten til at de saksøkte styremedlemmene kun hadde stilt sine navn til disposisjon i Foretaksregisteret, og at selskapet i realiteten var uten styre. Lagmannsretten la til grunn at styremedlemmene *”forsettlig [hadde] unnlatt å oppfylle plikter som objektivt sett gjelder for styremedlemmer”*.

I LB-2014-134595 (Borgarting) hadde styrelederen gjennom overføring av en boligeiendom sørget for å få dekke sitt eget krav mot selskapet forut for konkurs, på bekostning av selskapets øvrige kreditorer. Retten kom til at det forelå personlig ansvar etter aksjeloven § 17-1 ettersom styrelederen gjennom sin opptreden *”forsettlig utsatte selskapet og dets kreditorer for et betydelig tap”*.

3.2.2.2 Styremedlemmets uaktsomhet

Den naturlig språklig forståelse av at noen har opptrådt uaktsomt er at man har opptrådt uforsiktig, uforsvarlig eller skjødesløst. I erstatningsretten er simpel uaktsomhet (*culpa levis*) tilstrekkelig for å ilegge erstatningsansvar. Uaktsomheten kan være bevisst, altså at styremedlemmet er klar over at han utsetter noen for en uønsket risiko, eller ubevisst, hvilket innebærer at styremedlemmet burde innsett at han skapte en slik risiko.¹³⁷

Når man har konstatert at styremedlemmet objektivt sett har opptrådt klanderverdig, blir spørsmålet i hovedsak om det enkelte styremedlemmet kan påberope seg en relevant unnskyldningsgrunn.¹³⁸

3.2.2.2.1 Subjektive unnskyldningsgrunner

Som utgangspunkt er sykdom eller det at man er overarbeidet ingen ansvarsfritaksgrunn.¹³⁹ Det finnes imidlertid situasjoner der det kan tenkes at styremedlemmet ikke er i stand til å ivareta sine plikter.

I LE-1992-787 A (Eidsivating) hadde en kunde lidt et tap etter at selskapet innstilte betalingene ved selskapets opphør, og saksøkte et av selskapets styremedlemmer. Styremedlemmet hadde fått diagnosen *”burn out syndrom”*, og lagmannsretten kom til at han var ute av stand til å ta noe initiativ eller sette seg inn i driften. Styremedlemmet hadde lett etter en erstatting for vervet i selskapet, men var formelt en del av styret. En måned forut for generalforsamlingen fikk han slag, og ble ytterligere redusert. Likevel ble han gjenvalgt som styremedlem på generalforsamlingen. Retten la til grunn at han som følge av sin psykiske og fysiske stilling ikke

---

¹³⁷ Lødrup (2009) s. 127

¹³⁸ Aarum (1994) s. 220

¹³⁹ Se f. eks RG 1986 s. 896

var i stand til å motsette seg dette. Etter en konkret vurdering la retten til grunn at styremedlemmet ut fra sine forutsetninger ikke kunne ilegges erstatningsansvar.

Styremedlemmenes manglende evne og vilje til å sette seg inn i sine oppgaver knyttet til styrevervet innebærer ikke en ansvarsfritaksgrunn.¹⁴⁰ Et styremedlem kan heller ikke påberope seg at han eller hun ikke hadde noen reell innflytelse eller oversikt over selskapets økonomi eller ikke hadde tilstrekkelig kompetanse til å inneha vervet.¹⁴¹

Motsetningsvis vil styremedlemmers spesielle kompetanse eller kvalifikasjoner kunne virke skjerpende på skyldbedømmelsen.¹⁴² Styremedlemmet innehar en ledende posisjon i selskapet eller er for eksempel regnskapssjef i selskapet, og har dermed god innsikt i selskapets økonomiske stilling, og regnskapsrutiner.¹⁴³ Det samme må sies dersom man er spesialist innen et område, eksempelvis jurist, økonom eller ingeniør.¹⁴⁴

Styremedlemmets kunnskap om de faktiske forholdene som førte til at selskapet, medkontra-henten eller kreditoren ble påført et tap er relevant i ansvarsvurderingen. Hvorvidt styremedlemmet har opptrådt uaktsomt er avhengig av om styremedlemmet kjente eller burde kjent til de forhold som gjorde handlingen eller unnlatelsen uforsvarlig eller klanderverdig.¹⁴⁵ Det er for eksempel krav til at styremedlemmet ved avtaleinngåelsen visste eller burde visst at selskapets økonomi var så dårlig at selskapet ikke ville være i stand til å betale ved forfall.

Styremedlemmenes uvitenhet om de pliktregler eller handlingsnormer som gjør handlingen eller unnlatelsen rettstridig, eller hans eller hennes uriktige forståelse av plikt- og handlingsnormene, vil som hovedregel ikke være en relevant ansvarsfritaksgrunn. Prinsippet gjelder blant annet for brudd på bestemmelser i aksjeloven, vedtektene og generalforsamlingens retningslinjer, men vil også være gjeldende for brudd på annen lovgivning og forskrifter som gjelder for den virksomhet selskapet driver.¹⁴⁶

---

¹⁴⁰ Se motsetningsvis RG 1991 s. 166

¹⁴¹ Aarum (1994) s. 222 flg.

¹⁴² Se f. eks Rt. 1926 s. 471

¹⁴³ Se f. eks Rt. 1975 s. 198

¹⁴⁴ Aarum (1994) s. 226

¹⁴⁵ I.c.

¹⁴⁶ ibid. s. 230

3.3 Erstatningsmessig skade

Erstatningsansvar etter aksjeloven § 17-1 forutsetter at det foreligger en ”skade”. Rent språklig omfatter begrepet alle typer skade, herunder person-, ting- og formueskade.

På selskapsrettens område er det i det vesentlige snakk om økonomisk tap som følge av ren formueskade (et rent formuestap). Tapet refererer seg til en skade på en fysisk eller juridisk persons alminnelige formuesstilling. Selskapet kan for eksempel påføres et tap ved at selskapet blir påført omkostninger eller går glipp av inntekter eller gunstig finansiering.¹⁴⁷

Når selskapet er insolvent vil det tap som selskapet påføres ramme kreditorer og ikke aksjonærene. Gjennom rettsbrudd kan styremedlemmene bli erstatningsmessig ansvarlig for tap som en kreditor eller medkontrahent påføres ved at selskapet ikke kan innfri hans fordring. Kreditorer og medkontrahenter kan blant annet påføres tap ved at styremedlemmene ikke har overholdt sin opplysningsplikt, ved for eksempel gi uriktige kredittopplysninger eller å unnlate å gi tilstrekkelig informasjon ved avtaleinngåelsen på vegne av selskapet.¹⁴⁸

3.4 Årsakssammenheng

I henhold til alminnelige erstatningsrettslige prinsipper er det et krav om at det foreligger en adekvat årsakssammenheng mellom den skadevoldende handling og det tapet skadelidte er påført.

Etter aksjeloven § 17-1 er et styremedlem ansvarlig for skade det har ”voldt” selskapet, aksjonær eller utenforstående tredjemenn. Det må således foreligge en årsakssammenheng mellom den ansvarsbetingende handling eller unnlatelse og skaden.¹⁴⁹ Ansvaret er begrenset til å omfatte skade som styremedlemmet volder under utførelsen av sitt verv for selskapet.

Faktisk årsakssammenheng innebærer at det må foreligge en kontinuerlig påvirkningssammenheng, ledd for ledd, fra den ansvarsbetingende handling eller unnlatelse og frem til skaden. Det må altså være sammenheng i den faktiske handlingsgangen.¹⁵⁰ Det må være den ansvarsbetingende handling eller unnlatelse som forårsaker skaden. En forsvarlig handlingsmåte ville forhindret skaden.¹⁵¹

---

¹⁴⁷ *ibid.* s. 117

¹⁴⁸ *ibid.* s. 117

¹⁴⁹ Se bl.a. Rt 1979 s. 46 og LB-2006-139384 (Borgarting)

¹⁵⁰ Nygaard (2007) s. 322

¹⁵¹ Aarum (1994) s. 233

Hovedregelen er at den skadelidte har bevisbyrden for om at det foreligger en adekvat årsakssammenheng mellom styremedlemmets ansvarsbetingende handlemåte og det økonomiske tap han har lidt.¹⁵² I visse tilfeller kan det imidlertid være aktuelt å pålegge styremedlemmene bevisbyrden for at det ikke foreligger årsakssammenheng. I Rt 1993 s. 20 (Sjødal) hevdet saksøkte styremedlem at det ikke forelå årsakssammenheng mellom de uaktsomme handlingene og det tap kreditorene hadde lidt. Dette fordi kreditorene uansett ikke ville fått dekning for sitt tap ettersom det forelå et skattekrav med bedre prioritet. Høyesterett uttalte at *“slik forholdene ligger an, må det være Sjødals sak å godtgjøre dette”*. Høyesterett påpekte at dersom selskapet hadde hatt forsvarlig regnskapsførsel og selvangivelse ville det neppe vært noe grunnlag for et skattekrav av den størrelsesorden.

Ved avgjørelsen av spørsmålet om årsakssammenheng vises det i rettspraksis generelt til betingelseslæren. I Rt 1992 s. 64 (P-pilledom II) formuleres årsakskravet på følgende måte:¹⁵³

”Årsakskravet mellom en handling eller unnlatelse og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville skjedd om handlingen eller unnlatelsen tenkes bort. Handlingen er da en nødvendig betingelse for at skaden inntreffer”.

I Investa-saken (LB-1995-3002) krevde kreditorene erstatning for tap som følge av villedende regnskaper. Retten kom imidlertid til at kreditorene i det vesentlige hadde lagt vekt på at Investa hadde en sterk posisjon i det korte pengemarkedet, samt at de store bankene innvilget Investa kreditt. Det var flere av kreditorene som ikke hadde foretatt selvstendige kreditt- eller regnskapsanalyser av selskapet. Retten bemerket for øvrig at to av kredittgiverne som foretok selvstendige undersøkelser, og dermed var kjent med krysseiet, ikke stanset kredittgivingen. Verken flertallet eller mindretallet fant det sannsynlig at opplysninger om krysseiet i årsberetningen ville hatt noen påvirkning på kreditorenes avgjørelse om å gi lån.

I tillegg til kravet om årsakssammenheng må skaden være en adekvat eller påregnelig følge av den ansvarsbetingende handlingen eller unnlatelsen.¹⁵⁴

3.4.1 Passivitet

Styremedlemmene kan holdes ansvarlig for å ha deltatt i en ansvarsbetingende beslutning som er truffet av styret som et kollektivt organ, jf. aksjeloven § 6-19. Som følge av at styreansvaret er et individuelt ansvar, og kravet til årsakssammenheng må også undergis en konkret vurdering for det enkelte styremedlemmets handling eller unnlatelse. Dersom styremedlemmet har

---

¹⁵² Lødrup (2009) s. 356

¹⁵³ Se s. 69

¹⁵⁴ Aarum (1994) s. 74, Lødrup (2009) s. 369 og Nygaard (2007) s. 354

vært fraværende da beslutningen ble fattet kan han som hovedregel ikke bli ansvarlig.¹⁵⁵ Styremedlemmene kan imidlertid ikke forholde seg passive. Styremedlemmene er pålagt en rekke plikter, og dersom styremedlemmet unnlater å følge opp disse kan det medføre ansvar.

3.4.2 Uenige styremedlemmer

Styremedlemmer som er uenige i at beslutningen fattes har en plikt til å stemme mot denne. Dersom styremedlemmet har stemt mot beslutningen, vil kravet til årsakssammenheng ikke være oppfylt for dette styremedlemmet. Det er ingen krav om at stemmegivningen protokolleres, men styreprotokollen vil imidlertid ha bevismessig betydning i ettertid.¹⁵⁶ Det er derfor viktig å protokollføre dissens for å ha som bevis i en eventuell senere ansvarssak.

3.5 Hvem kan styret holdes ansvarlig overfor?

Etter aksjeloven § 17-1 kan styremedlemmer holdes erstatningsansvarlige overfor selskapet, aksjonær og utenforstående tredjemenn. Erstatningsansvaret kan deles inn i internt og eksternt ansvar. Styremedlemmenes interne ansvar er ansvaret overfor selskapet. Styrets primære oppgave er å ivareta selskapets interesser på en forsvarlig måte. Dersom styret har påført selskapet et tap ved uforsvarlig utøvelse av sitt verv vil erstatningen ha en reparerende effekt ved at tapet dekkes av styremedlemmene.

Det eksterne ansvaret er styrets ansvar overfor aksjonærene og ”andre”. Ansvaret er først og fremst praktisk når selskapet er insolvent og ikke kan oppfylle sine forpliktelser. Dette medfører imidlertid ikke at erstatningsansvaret er subsidiært i forhold til selskapets ansvar.¹⁵⁷

Ifølge forarbeidene vil begrepet ”andre” typisk omfatte selskapets kreditorer, men er ikke begrenset til disse.¹⁵⁸ Etter den tidligere aksjeloven av 1976 ble det lagt til grunn at ansvaret også gjaldt ovenfor selskapets medkontrahenter.¹⁵⁹ Styremedlemmers erstatningsansvar overfor medkontrahenter og kreditorer har i praksis først betydning når selskapet er insolvent. I solvente selskap vil de kunne få dekning for sitt krav i selskapets midler.

Erstatningsansvaret overfor andre enn selskapet anses som ansvar utenfor kontraktsforhold, og er dermed formelt et deliktansvar.¹⁶⁰ I de fleste tilfeller hvor det er aktuelt pålegge styre-

---

¹⁵⁵ Aarum (1994) s. 235

¹⁵⁶ ibid. s. 238

¹⁵⁷ Jf. Rt 1998 s. 276 (på s. 282)

¹⁵⁸ Ot.prp.nr. 55 (2005-2006) s. 167

¹⁵⁹ Aarum (1994) s. 69

¹⁶⁰ ibid. s. 87.

medlemmene erstatningsansvar overfor tredjeparter, foreligger det en kontrakt mellom selskapet og skadelidte.¹⁶¹

Det kan være snakk om erstatningsansvar som følge av at en medkontrahent som har inngått en avtale med selskapet ikke får kontraktsmessig oppfyllelse. Kontrakten mellom selskapet og medkontrahenten vil ha innvirkning på vurderingen av om styremedlemmet har opptrådt uaktsomt. Som hovedregel vil erstatningsansvar utenfor kontrakt kunne unngås ved passivitet. Styremedlemmene er imidlertid pålagt en rekke handleplikter som er begrunnet i hensynet til selskapets kreditorer. Omfanget av pliktene er mer omfattende enn det som gjelder utenfor kontraktsforhold, og overtredelse av plikt- og handlingsnormene vil kunne medføre erstatningsansvar.¹⁶²

Styret kan bli erstatningsansvarlig overfor selskapets aksjonærer som følge av brudd på opplysningsplikten. Aksjonæren kan for eksempel blitt fremlagt manglende eller uriktig informasjon i forbindelse med aksjetegning.

I Rt 1931 s. 1011 saksøkte en aksjonær, som hadde kjøpt flere aksjer i selskapet, styremedlemmene for erstatning som følge av kurstap. Aksjonæren mente han var blitt villedet av årsberetningen og regnskap for 1926 ettersom det ikke var opplyst at selskapet hadde et garantiansvar for et nystartet selskap i Peru. Det viste seg i ettertid at Peru-selskapets gjeld til selskapet var på over 4 millioner kroner. Retten bemerket at opplysninger vedrørende garantiansvaret fremgikk av årsberetning og årsregnskapet for 1925. Flertallet uttalte at det i lys av gjeldende lovgivning uansett ikke kunne stilles krav om det skulle fremgå av årsberetningen og årsregnskapet at det påhvilde selskapet et garantiansvar, og frifant saksøkte.

Mindretallet la til grunn at selv om årsberetningen formelt sett var korrekt, måtte styremedlemmene forstå at opplysningene ville ha innvirkning på verdsettelsen av selskapets aksjer. Styret hadde dermed *”pliktstridig uaktsomt (...) voldt villfarelse og tap hos saksøkeren og [måtte] være ansvarlig herfor”*

Dersom saken hadde vært opp i retten i dag ville nok styremedlemmene blitt erstatningsansvarlige for det tap aksjonæren ble påført. I henhold til nåværende regnskapslov skal selskapets garantiforpliktelser fremgå av notene til årsregnskapet, jf. regnskapsloven §§ 7-28 og 7-40.¹⁶³

---

¹⁶¹ Se f. eks Rt. 1977 s. 608

¹⁶² Aarum (1994) s. 88

¹⁶³ Det er imidlertid ingen forutsetning for ansvar at en bestemmelse i aksjeloven eller annen lovgivning er brutt, jf. ovenfor i punkt 3.2.1

3.6 Begrensninger i erstatningsansvaret

3.6.1 Styreansvarsforsikring

Styremedlemmets erstatningsansvar er et personlig ansvar og man hefter med sin personlige formue. Ettersom erstatningen er knyttet til skadelidtes tap kan det bli snakk om betydelige summer. I Thule Drilling-saken er de tidligere styremedlemmer i Thule Drilling AS saksøkt for opp til 179 millioner dollar, tilnærmet en milliard norske kroner. Bakgrunnen for søksmålet er at selskapet avga garantiforpliktelser for obligasjonslån uten at selskapet hadde økonomisk evne til det. De saksøkte styremedlemmene bestred at det forelå ansvar etter aksjeloven § 17-1, men gjorde prinsipalt gjeldende at Nordic Trustee ASA (tidligere Norsk Tillitsmann ASA) ikke kan gå til søksmål om erstatning for tap som tre obligasjonseiere har lidt. I Rt. 2014 s. 577 la Høyesterett til grunn at Nordic Trustee ASA har søksmålskompetanse, og at saken kan fremmes for Oslo tingrett. Det er foreløpig ikke avsagt dom i saken mot styremedlemmene.

Thule Drilling AS' tidligere styreleder ble dømt grovt økonomisk utroskap i Oslo tingrett 12. januar 2015 (TOSLO-2014-67448). Styrelederen ble også dømt til å betale 6 millioner dollar, rundt 50 millioner kroner, i erstatning til selskapets konkursbo.

En ansvarsforsikring vil ikke begrense selve erstatningsansvaret, men de økonomiske virkningene for styremedlemmet. Styreansvarsforsikringen blir først aktuelt når vilkårene for styremedlemmets erstatningsansvar allerede foreligger. Ved grovere tilfeller vil forsikrings-selskapet ha regresskrav mot skadevoldende styremedlem.

Ansvarsforsikringen er i første rekke en fordel for styremedlemmene, og fremstår som en sikkerhet for dem, men også for selskapet, medkontrahenter og kreditorer. Selskapet må riktig nok betale forsikringspremien,¹⁶⁴ men i det tilfelle styremedlemmene påfører selskapet et tap vil selskapet kunne få dekket tapet fullt ut. Likeså vil medkontrahenter og kreditorer få dekket sitt tap.

---

¹⁶⁴ Man har også mulighet for å inngå en forsikringsavtale en individuell ansvarsforsikring. I utgangspunktet vil det være mer praktisk dersom man innehar flere styreverv .

3.6.2 Lemping av ansvar

Hovedregelen er at den som har lidt et økonomisk tap har rett på full erstatning.¹⁶⁵ I enkelte tilfeller vil dette kunne virke urimelig for skadevoldende styremedlem, og erstatningsansvaret kan derfor på visse betingelser lempes. Utgangspunktet om at skadelidte har rett på full erstatning er imidlertid så innarbeidet i norsk erstatningsrett at det kreves hjemmel i lov for å fravike prinsippet.¹⁶⁶

Aksjeloven § 17-2 hjemler lemping av styremedlemmers erstatningsansvar med videre henvisning til den alminnelige bestemmelsen om lemping i skadeerstatningsloven § 5-2.

Hvorvidt det skal foretas lemping av ansvaret beror på en avveining av styremedlemmets interesse i å unngå økonomisk ruin mot skadelidtes krav på den trygghet erstatningen innebærer.¹⁶⁷

I henhold skadeerstatningsloven § 5-2 kan erstatningsansvar kan lempes når retten under hensyn til *”skadens størrelse, den ansvarliges økonomiske bæreevne, foreliggende forsikringer og forsikringsmuligheter, skyldforhold og forholdene ellers finner at ansvaret virker urimelig tyngende for den ansvarlige.”*

I LA-2007-37537 (Agder) la retten etter en konkret vurdering grunn at fullt ansvar i saken ville virke *”urimelig tyngende”* for samtlige av de erstatningsansvarlige styremedlemmene. Det ble lagt vekt på at ingen av styremedlemmenes ansvar knyttet seg til forsettlig eller grovt uaktsom handlemåte, samt at styremedlemmene hadde blitt direkte villedet av daglig leders manglende og uriktige tilbakemeldinger om selskapets drift og kreditorpågang. Etter rettens mening utgjorde daglig leders forsømmelser og dels falske meldinger et helt ekstraordinært forhold som burde medføre en ikke ubetydelig lemping av styrets ansvar for det tap som kreves erstattet.

Hvorvidt styremedlemmene har ansvarsforsikring vil være avgjørende i spørsmålet om lemping av ansvaret etter aksjeloven § 17-2, jf. skadeerstatningsloven § 5-2. Et erstatningskrav mot et styremedlem som har ansvarsforsikring vil sjeldent fremstå som *”urimelig tyngende”*, jf. skadeerstatningsloven § 5-2. Dersom styremedlemmene har ansvarsforsikring vil selskapet, medkontrahenter og kreditorer dermed kunne få dekket en større andel av tapet.

---

¹⁶⁵ Lødrup (2009) s. 430

¹⁶⁶ Nygaard (2007) s. 401

¹⁶⁷ Lødrup (2009) s. 430

I tillegg fremkommer det av skadeserstatningsloven § 5-2 annet punktum at ansvaret kan lempes dersom det i *”særlige tilfelle er rimelig at den skadelidte helt eller delvis bærer skaden.”*

Selv om vilkårene for lemping av ansvaret er innfridd, er det opp til rettens skjønn hvorvidt lemping skal foretas, og eventuelt hvor mye erstatningen skal reduseres med, jf. ordlyden i § 5-2 hvor det fremgår at retten ”kan” lempe erstatningsansvaret.

4 Avslutning

Styrets årsberetningen er sammen med årsregnskapet som hovedregel den primære kilden til informasjon om selskapets økonomiske situasjon. Dette gjelder uavhengig om man er aksjonær, ansatt, medkontrahent eller kreditor.

Det er på det rene at rapporteringen i årsberetningen vil være et moment i vurderingen av hvorvidt styremedlemmene har opptrådt ansvarsbetingende, ettersom både opplysningsplikten i årsberetningen og kravene til årsberetningens innhold er lovpålagt.

Kravene til årsberetningens innhold innebærer at styret må påse at informasjonen som gis er korrekt samt at det gis fullstendige opplysninger om de forhold som vil påvirke regnskapsbrukernes muligheter til å bedømme selskapets stilling og verdi.

Selskapets stilling og verdi har blant annet betydning for aksjenes verdi. Informasjonen som fremgår av årsberetning og årsregnskap kan derfor påvirke i hvilken grad selskapets aksjonærer velger å kjøpe flere eller selge sine aksjer i selskapet.

Dersom styret har unnlatt å opplyse om forhold i årsberetningen som vil ha betydning for hvordan medkontrahenter eller kreditorer forholder seg til selskapet ved avtaleinngåelsen, eksempelvis ved kredittgivning, vil styremedlemmene kunne pådra seg erstatningsansvar dersom medkontrahenten eller kreditoren påføres et tap som følge av informasjonssvikten. Det samme vil gjelde dersom styret bevisst har gitt uriktige opplysninger i årsberetningen for å skjule den reelle økonomiske situasjonen i selskapet.

Styret vil også kunne pådra seg ansvar dersom de har vært uaktsomme i vurderingen av grunnlaget for fortsatt drift av selskapet. I praksis synes det å være en tendens at styret i vurderingen av om det er grunnlag for fortsatt drift er i overkant optimistiske. Følgelig er det ikke ansvarsbetingende dersom styrets vurdering på daværende tidspunkt må anses som forsvarlig.

Dersom styret er av den oppfatning at det ikke er grunnlag for fortsatt drift av selskapet og dermed bør avvikles, har styremedlemmene plikt til å informere medkontrahenter eller kredit-

orer uavhengig av om dette fremkommer av årsberetningen eller ikke. Dette gjelder selv om selskapet ikke er insolvent på beslutningstidspunktet. Manglende varsling vil anses som uforvarlig opptreden overfor selskapets medkontrahenter eller kreditorer.

Når selskapet er insolvent, og styret burde forstå at selskapet ikke vil kunne innfri sine forpliktelser ved forfall, inntreder den alminnelige opplysningsplikten i kontraktsforhold. Ettersom medkontrahenter og kreditorer ikke har noen alminnelig undersøkelsesplikt, vil ikke styret kunne påberope seg at opplysningsplikten er innfridd selv om selskapets økonomiske stilling fremgår av årsberetningen.

Årsberetningen vil imidlertid kunne ha en viss bevismessig betydning for vurderingen av når selskapet ble insolvent, samt når handleplikten etter aksjeloven § 3-5 inntrådte, og hvorvidt styremedlemmene har gjort noe for å bedre den økonomiske situasjonen i selskapet. Styremedlemmene er pliktig til å ta skriftlig forbehold dersom de er uenige i opplysningene i årsberetningen. Et styremedlem som har tatt forbehold om uriktige eller manglende opplysninger eller hvorvidt det faktisk er grunnlag for fortsatt drift, kan sjeldent sies å ha opptrådt ansvarsbetingende.

Rapporteringen i årsberetningen vil helt klart ha størst betydning ved ansvarsvurderingen dersom opplysningene som er gitt er mangelfulle eller uriktige. Dette vil gjelde både når styret bevisst har oppgitt feil opplysninger og når styret ikke har ført tilstrekkelig kontroll med opplysninger mottatt fra andre i selskapet.

Dersom opplysningene vedrørende selskapets sviktende økonomiske stilling er fullstendige og korrekte, vil årsberetningens betydning ved ansvarsvurderingen være avhengig av hvorvidt den part som søker erstatning hadde gjort seg kjent med opplysningene forut for avtaleinngåelsen. Ettersom det ikke foreligger noen generell undersøkelsesplikt vedrørende medkontrahenters økonomiske stilling, og det må antas at en stor del av medkontrahenter ikke ser noen grunn til å innhente slike opplysninger, tilsier dette at rapporteringen i årsberetningen ikke vil ha noen betydelig vekt ved ansvarsvurderingen.

De siste årene har det vært en generell tendens til lemping av kravene til hvor omfattende informasjon mindre aksjeselskaper er pliktig til å innsende til Regnskapsregisteret. Aksjeselskaper som regnes som "små foretak" i henhold til regnskapsloven, har en mye mindre omfattende opplysningsplikt i årsberetningen enn større selskaper. I tillegg kan aksjeselskaper som ikke overskrider terskelverdiene i aksjeloven § 7-6 beslutte at selskapets årsregnskap ikke skal revideres. Bakgrunnen for endringene er å redusere kostnadsnivået ved utarbeidelsen av årsregnskapet for mindre selskaper, samt at omverdens behov og nytteverdi av slik informasjon anses å være lavere enn ved større selskaper.

Den 26. juni 2013 ble Europaparlaments- og rådsdirektiv 2013 /34/EU (det konsoliderte regnskapsdirektivet) vedtatt i EU. Direktivet erstatter det fjerde og det sjuende selskapsdirektiv, men viderefører en rekke av bestemmelsene i regnskapsdirektivene. I september 2014 ble et utvalg (regnskapslovutvalget) nedsatt for å gjennomgå regnskapsloven med tanke på å modernisere og forenkle regelverket, og tilpasse de norske reglene til de nye EØS-reglene. Utvalget la frem et utkast til ny lov om regnskapsplikt i NOU 2015:10. I regnskapsutvalgets utkast til ny regnskapslov foreslås det blant annet at små foretak unntas fra plikten til å utarbeide årsberetning, forutsatt at opplysninger om erverv av egne aksjer fremgår av notene. Opplysningsplikten i årsberetningen i forbindelse med fortsatt drift-forutsetningen for øvrige foretak er i det vesentlige videreført i utkastet med tilsvarende ordlyd som i den nåværende regnskapsloven. For små foretak skal fortsatt drift-forutsetningen fremgå av notene til årsregnskapet.

Selv om styremedlemmenes rapportering i årsberetningen i praksis synes å kun være en formalitet, og at en god del av styrene ikke i betydelig grad setter seg ordentlig inn i selskapets økonomi, vil rapporteringsplikten kunne ha en ”oppdragende effekt”. Dersom informasjonsplikten i årsberetningen for ”små foretak” faller bort, vil det kunne tenkes at styrets kontroll og oversikt over selskapets økonomi reduseres. Dette mener jeg er uheldig.

5 Litteraturliste

Bøker

- Aarbakke mfl. Aarbakke, Magnus, Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen, Tone Ofstad mfl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven: kommentarutgave, 3. utgave*, Universitetsforlaget 2012
ISBN 978-82-15-01732-7
- Aarum Aarum, Kristin Normann, *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper*, Ad Notam Gyldendal 1994
ISBN 82-417-0390-2
- Andenæs Andenæs, Mads Henry, *Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskaper*, 2. utgave Oslo 2006 (3. opplag 2009)
ISBN-10 82-997439-0-7
- Marthinussen/
Aarbakke Marthinussen, Hans Fredrik og Magnus Aarbakke, *Aksjeloven med kommentarer*, Aschehoug 1986 (online, Nasjonalbiblioteket)
ISBN 82-03-11433-4
- Marthinussen/
Aarbakke Marthinussen, Hans Fredrik, Magnus Aarbakke og Asle Aarbakke, *Aksjeloven med kommentarer*, 2. utgave, Oslo: Tano Aschehoug 1996 (online, Nasjonalbiblioteket)
ISBN 82-518-3446-5
- Lødrup Lødrup, Peder, med bistand fra Morten Kielland, *Lærebok i erstatningsrett*, 6. utgave Gyldendal Akademisk 2009
ISBN 978-82-05-39348-6
- Nygaard Nygaard, Nils, *Skade og ansvar*, 6. utgave, Universitetsforlaget 2007
ISBN 978-82-15-01134-9
- Gomard Gomard, Bernhard, *Aktieselskaber & Anpartsselskaper*, Jurist- og økonomforbundets forlag, København 1986
ISBN 87-547-5000-5

Lovgivning

1902	Lov av 22 mai 1902 nr. 10. Almindelig borgerlig straffelov (Straffeloven 1902)
1969	Lov av 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeerstatningsloven)
1976	Lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper
1977	Lov av 13. mai 1977 nr. 35 om regnskapsplikt m.v.
1979	Lov av 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer (Foreldelsesloven)
1984	Lov av 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (Konkursloven)
1985	Lov av 21. juni 1985 nr. 17 om registrering av foretak (Foretaksregisterloven)
1993	Lov av 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere (Regnskapsførerloven)
1995	lov av 22. desember 1995 nr. 80 om endringer i lov om aksjeselskaper (EØS-tilpasning).
1997	Lov av 13. juni 1998 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (Allmennaksjeloven)
1997	Lov av 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (Aksjeloven)
1997	Lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (Folketrygdloven)
1998	Lov av 17. juni 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. (Regnskapsloven)
1999	Lov av 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (Revisorloven)
1999	Lov av 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (Skatteloven)
2004	Lov av 10. desember 2004 nr. 81 om endringer i regnskapsloven mv.
2004	Lov av 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (Bokføringsloven)
2005	Lov av 20. mai 2005 nr. 28 om straff (Straffeloven 2005)
2006	Lov av 15. desember 2006 nr. 88 om endringer i aksjeloven
2013	Lov av 21. juni 2013 nr. 60 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn (Diskrimineringsloven om etnisitet)
2013	Lov av 21. juni 2013 nr. 61 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsett funksjonsevne (Diskriminering- og tilgjengelighetsloven)
2013	Lov av 21. juni 2013 nr. 58 om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (Diskrimineringsloven om seksuell orientering)
2013	Lov av 21. juni 2013 nr. 59 om likestilling mellom kjønnene (Likestillingsloven)

Høyesterettsavgjørelser

Rt. 2014 s. 577
Rt. 2010 s. 306 (Hempel)
Rt. 2002 s. 1100 (Bodum)
Rt. 2001 s. 837
Rt. 2000 s. 2033 (Sandtech)
Rt. 1998 s. 276
Rt. 1995 s. 1460
Rt. 1993 s. 1399 (Ytternes)
Rt. 1993 s. 20 (Sjødal)
Rt. 1992 s. 679
Rt. 1992 s. 64 (P-pilledom II)
Rt. 1991 s. 835
Rt. 1991 s. 119
Rt. 1988 s. 1078 (A/S Skipsgaranti)
Rt. 1979 s. 46
Rt. 1977 s. 608
Rt. 1975 s. 198
Rt. 1972 s. 1323
Rt. 1938 s. 129
Rt. 1933 s. 115
Rt. 1931 s. 1011
Rt. 1931 s. 498
Rt. 1930 s. 533
Rt. 1926 s. 471
Rt. 1922 s. 272 (Freia)

Underrettspraksis

RG 2013 s. 1401 (Borgarting)
RG 2007 s. 1625 (Gulating)
RG 1994 s. 420 (Oslo byrett)
RG 1991 s. 166 (Skien og Porsgrunn byrett)
RG 1986 s. 896 (Oslo byrett)

LA-2007-37537
LB-2014-134595

LB-2013-170795
LB-2012-204471
LB-2008-704
LB-2008-45086
LB-2006-139384
LB-1995-3002
LB-1994-2122
LE-2009-97686
LE-1992-787 A
LF-2009-10724
LG-2012-86908
LG-2008-39560
LG-2007-119889
LG-2006-116552
LH-1994-379

TOSLO-2014-67448
TOSLO-2004-55053 (Finance Credit)

Lovforarbeider

Norges offentlige utredninger

2015	NOU 2015: 10	<i>Lov om regnskapsplikt</i>
2003	NOU 2003: 23	<i>Evaluering av regnskapsloven</i>
1996	NOU 1996: 3	<i>Ny aksjelovgivning</i>
1995	NOU 1995: 30	<i>Ny regnskapslov</i>
1992	NOU 1992: 29	<i>Lov om aksjeselskaper</i>

Proposisjoner

2006	Ot.prp.nr. 55 (2005-2006)	<i>Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.</i>
1999	Ot.prp.nr. 65 (1998-1999)	<i>Om lov om endringer i aksjelovgivningen m.v.</i>
1998	Ot.prp.nr. 42 (1997-1998)	<i>Om lov om årsregnskap mv. (regnskapsloven)</i>
1997	Ot.prp.nr. 23 (1996-1997)	<i>Om lov om aksjeselskap (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)</i>
1989	Ot.prp.nr. 35 (1988-1989)	<i>Om lov om endringer i revisorloven og i visse andre lover</i>
1976	Ot.prp.nr. 46 (1975-1976)	<i>Om lov om regnskapsplikt m.v. (regnskapsloven)</i>

EU-direktiver

Rdir 78/660/EEC	Fourth Council Directive 78/660/EEC of 25 July 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the annual accounts of certain types of companies
Rdir 83/349/EEC	Seventh Council Directive 83/349/EEC of 13 June 1983 based on the Article 54 (3) (g) of the Treaty on consolidated accounts
Rdir 2003/38/EC	Council Directive 2003/38/EC of 13 May 2003 amending Directive 78/660/EEC on the annual accounts of certain types of companies as regards amounts expressed in euro
EP/Rdir 2003/51/EC	Directive 2003/51/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2003 amending Directives 78/660/EEC, 83/349/EEC, 86/635/EEC and 91/674/EEC on the annual and consolidated accounts of certain types of companies, banks and other financial institutions and insurance undertakings
EP/Rdir 2013/34/EU	Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC

Internasjonale prinsipper

UNIDROIT: Principles of International Commercial Contracts (2010)

<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>

The Principles of European Contract Law (PECL)

<http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/>

Artikler

Knut Ro "Konkursboet eller enkeltkreditorens erstatningskrav", Lov og Rett s 233-241 (LOR 1994-233), Universitetsforlaget 1994 (siteret fra Lovdata)

Andre kilder

Advokatfirmaet Schjødts nyhetsbrev februar 2015 Hentet: 22.11.15

http://www.schjodt.no/media/1163270/hvor_reelt_er_styreansvaret_februar_2015.pdf

Statistisk Sentralbyrå, 09694:Opna konkursar. (1980-2014) Hentet: 24.11.15

<https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/saveelections.asp>

<https://www.ssb.no/statistikkbanken/px-igraph/MakeGraph.asp?checked=true> (diagram)

NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak (revidert januar 2014)

<http://wpstatic.idium.no/www.regnskapsstiftelsen.no/2014/11/NRS-8-God-regnskapsskikk-for-små-foretak-2014-januar.pdf>

NRS 16 Årsberetning (revidert desember 2013)

<http://wpstatic.idium.no/www.regnskapsstiftelsen.no/2015/01/NRS-16-Aarsberetning-2013.pdf>